

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА**

«Корпоративні фінанси»

Галузь знань

**07 «Управління та
адміністрування»**

Спеціальність

**072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»**

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Працюючий капітал (Working Capital) підприємства та механізми
його оптимізації»**

здобувачки Пріщенко Валерії Вікторівни

Науковий керівник: Свідерська Інна Миколаївна

**Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої
освіти (ЕК)**

**Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу:
Терещенко Олег Олександрович**

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРАЦЮЮЧОГО КАПІТАЛУ (WORKING CAPITAL) ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1. Економічна сутність працюючого капіталу (Working Capital) та оптимізація його структури	5
1.2. Сутність і завдання системи управління працюючим капіталом (Working Capital) підприємства	10
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління працюючим капіталом (Working Capital)	17
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	
2.1. Оцінка основних показників діяльності підприємства	21
2.2. Аналіз динаміки та структури капіталу	27
2.3. Оцінювання тенденцій в структурі працюючого капіталу (Working Capital) підприємств	33
РОЗДІЛ 3	
ОПТИМІЗАЦІЯ ПРАЦЮЮЧОГО КАПІТАЛУ (WORKING CAPITAL) ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
3.1. Методичні засади оптимізації працюючого капіталу (Working Capital) підприємства	36
3.2. Напрямки удосконалення системи управління структурою капіталу підприємства	43
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Працюючий капітал підприємства є важливим показником діяльності, який дозволяє підприємству і готовій продукції залишатися конкурентоспроможним на ринку. Цей показник не є стабільним та залежить від багатьох чинників, як зовнішніх, так і внутрішніх. Зниження рівня працюючого капіталу може мати вирішальну роль у подальшій фінансовій діяльності підприємства та впливає на ліквідність загалом.

У складних економічних умовах, актуальність дослідження зростає. Повільне відновлення зростання української економіки у 2023 році впливає на вартість фінансових ресурсів на ринку. Збереження ризику погіршення ситуації через війну ускладнює ділові перспективи. Ціни на короткострокові та довгострокові банківські кредити у середньому становлять 20% річних і вище, що обмежує фінансову гнучкість підприємств. Таким чином, в умовах обмеженої економічної діяльності рівень працюючого капіталу може набувати навіть від'ємних значень. Відповідно до цього підприємствам необхідно розробити свою стратегію управління працюючим капіталом задля ефективності виробництва власного продукту.

У цій сфері дослідження проводилися такими авторами, як Бровко Л. І., Варченко О.М., Ганін В., Загурський Д.О., Ізюмська В., Королькова Т. В., Кострубіцький Р. О., Лубкей Н. П., Макаренко Ю. П., Невдачина О. І., Поліщук Н. В., Філатова М., Фролов С. М., Шорох В. Д., Щербань О. Д., Юрченко А. А.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є визначення напрямків оптимізації структури працюючого капіталу (Working Capital) підприємства, ґрунтуючись на вивченні теоретичних і практичних аспектів.

Відповідно до мети, завданнями роботи є:

- характеристика сутності працюючого капіталу (Working Capital) ;
- дослідження системи управління працюючим капіталом (Working Capital) підприємства;
- аналіз методичних підходів до управління працюючим капіталом (Working Capital);

- оцінка основних показників діяльності підприємства;
- аналіз динаміки і структури капіталу підприємства;
- оцінка тенденцій в структурі працюючого капіталу (Working Capital) підприємства;
- удосконалення системи управління працюючим капіталом (Working Capital) підприємства.

Об'єктом дослідження є процес оптимізації працюючого капіталу (Working Capital) ПП «Мир».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних, методичних аспектів формування і використання та оптимізації працюючого капіталу (Working Capital) підприємства.

Інформаційна база дослідження складається з: статей в економічних та фінансових журналах, що аналізують питання працюючого капіталу (Working Capital) підприємств і методи його оптимізації; посібники з фінансів та управління, які розглядають аспекти працюючого капіталу та його оптимізації; монографії, які досліджують теоретичні концепції та практичний досвід управління працюючим капіталом; дані підприємства; законодавчі та регулятивні нормативи.

У дослідженні використовувались загальнонаукові та спеціальні методи аналізу. До загальнонаукових методів можна віднести такі як причинно-наслідковий аналіз, рух від абстрактного до конкретного, аналогія, структурно-функціональний метод, класифікація та інші. У роботі також використовувалися емпіричні методи, серед яких: аналіз працюючого капіталу підприємства, аналіз динаміки збільшення та дослідження чинників впливу на працюючий капітал, метод відносних показників застосовувався для розрахунку показників рентабельності, метод абсолютних показників застосовувався при аналізі активів, джерел фінансування і інших абсолютних показників діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРАЦЮЮЧОГО КАПІТАЛУ (WORKING CAPITAL) ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність працюючого капіталу (Working Capital) та оптимізація його структури

В умовах ефективної виробничої діяльності важливим для кожного підприємства є показник працюючого капіталу. Він визначає не тільки поточний фінансовий стан, а й впливає на майбутню рентабельність та розвиток компанії. Під впливом економічного розвитку та політичної стабільності цей показник може варіюватись і набувати різних значень, як позитивного, так і від'ємного. Тому при організації виробничої діяльності потрібно вибудувати правильну модель фінансових витрат та доходу задля отримання максимального рівня прибутку у майбутньому і уникнути банкруцтва загалом.

У зарубіжних та українських джерелах поняття “Робочий капітал” трактується по-різному. Наприклад, у своїй роботі Юджина Брігхема робочий капітал - це один із різновидів виробничого капіталу, що визначається двома критеріями: валовим та чистим працюючим капіталом [1].

Стефан Росс визначає робочий капітал як різницю між поточними активами та пасивами, які визначають ступінь ліквідності короткострокової фінансової діяльності.

У своїй науковій роботі І. П. Косарева вважає, що оборотний капітал є предметом праці “у грошовому еквіваленті, що існує на всіх стадіях кругообігу та який споживається в процесі одного операційного циклу і цілком переносить свою вартість на створений продукт під час виробництва”. Іншими словами, працюючий капітал складається з двох складових - це власне капіталу та його оборотності [23].

Ми вважаємо, що оборотний капітал - це показник діяльності підприємства за звітний період, як правило за один фінансовий рік, що характеризує ефективність

виробничого циклу підприємства, вказує на правильність підбирання моделі управління, яка приносить максимальний прибуток.

Працюючий капітал складається з двох основних інструментів: оборотних коштів (засобів) та короткострокових фінансових вкладень (рис. 1.1).

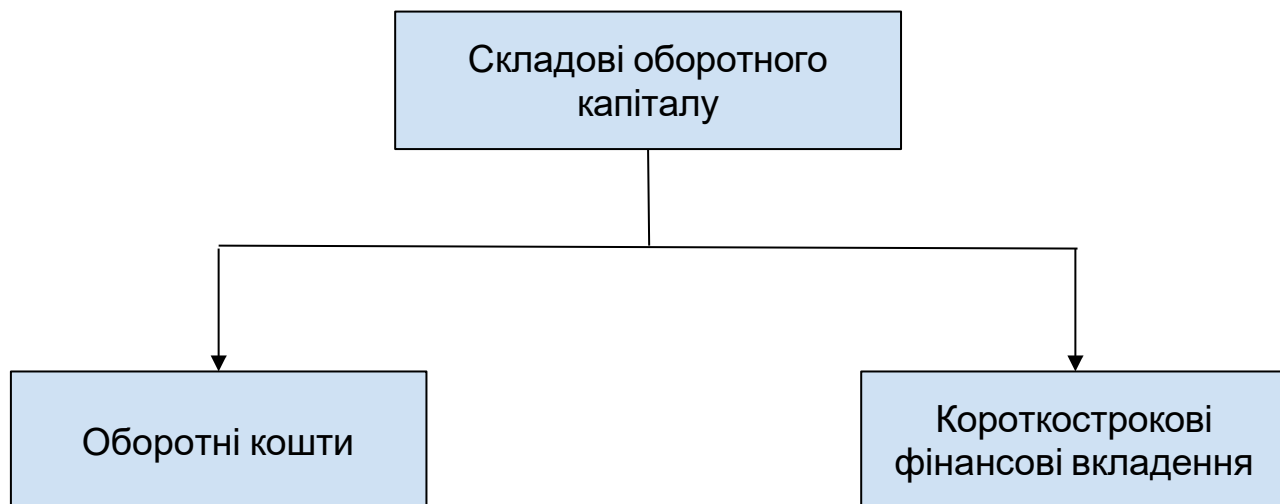

Рисунок 1.1 - Основні складові оборотного (працюючого) капіталу.

Відповідно до рисунку, до оборотних засобів ми можемо віднести запаси матеріалів, грошові активи, готівку, власні, позикові та залучені засоби тощо. До короткострокових фінансових вкладів ми відносимо короткострокові депозитні внески, купівлю короткострокових ощадних сертифікатів тощо.

Характеризуючи економічну сутність працюючого капіталу, варто проаналізувати його основні особливості (рис. 1.2).

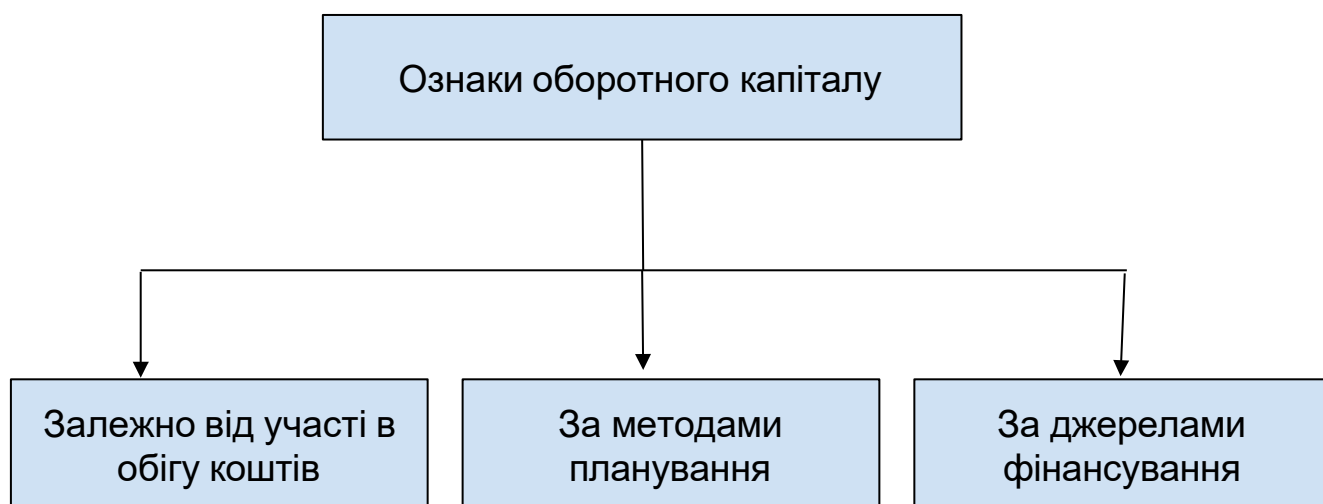

Рисунок 1.2 - Ознаки оборотного капіталу [28].

Відповідно до рисунку, весь оборотний капітал можна класифікувати за трьома важливими ознаками. Так, за першою ознакою робочий капітал поділяється на: оборотний капітал, вкладений в виробничі активи та оборотний капітал, вкладений у фонди обігу. Така класифікація зумовлена відповідно до сфер використання робочого капіталу, оскільки він може бути залучений як в оснащення основних засобів виробництва так у акумулюванні коштів для майбутнього циклу.

За методами планування оборотний капітал поділяється на нормовані та ненормовані. Іншими словами, робочий капітал може бути регульованим, тобто величина якого може бути чітко визначена на підприємстві, та нестійким, величина якого може варіюватися, залежно від різних чинників. Так, до нормованого оборотного капіталу ми можемо віднести, наприклад, виробничий капітал, витрати майбутніх періодів, залишки готової продукції тощо. До ненормованого робочого капіталу ми відносимо фонди обігу, тобто кошти на рахунках, розрахункові документи в банках тощо.

За джерелами формування оборотний капітал поділяється на власний та залучений капітал, тобто той, який є на балансі підприємства та той, який отриманий від різних учасників економічного процесу.

Роль працюючого капіталу в діяльності підприємства є значно ширшою за роль основного капіталу загалом. Вона полягає у тому, що від оборотних засобів залежить безперервність виробництва, більше того робочий капітал є швидко оборотним активом.

Так і функціональні особливості робочого капіталу значно відрізняються від основного. Так, у теорії виділяють 2 найважливіші функції оборотного капіталу (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 - Функції працюючого капіталу [26]

Так, відповідно до рисунку, розрахункова функція полягає у тому, що працюючий капітал слугує для підприємства своєрідною валютою, тобто засобом, який допомагає придбати усе необхідне, щоб зробити виробництво ефективнішим. Проте варто зазначити, що «валютою» оборотний капітал є тільки на стадії виробництва.

Відтворювальна функція означає те, що працюючий капітал забезпечує безперервність торгово-комерційного процесу. Іншими словами, оборотні засоби ніколи не виходять за межі циклу виробництва, тобто здійснюють постійний кругообіг, змінюючи на різних стадіях тільки форму (речову чи монетарну).

Так як раніше зазначалось, усі складові оборотного капіталу задіяні у виробничому циклі підприємства і проходять 6 основних стадій (рис. 1.4).

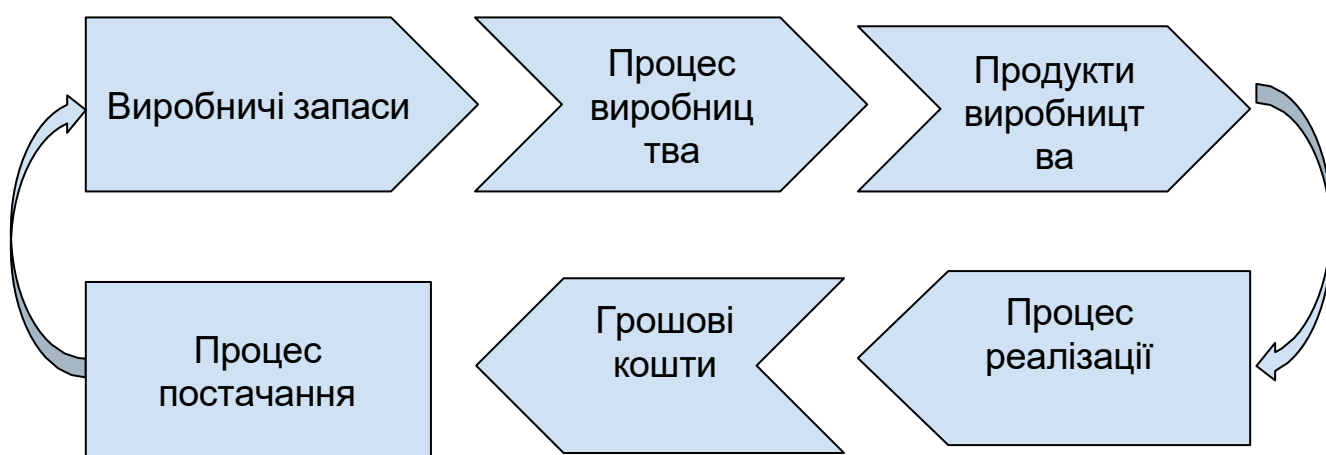

Рисунок 1.4 - Стадії обігу оборотного капіталу [2]

Відповідно до рисунку оборотний капітал постійно задіяний в виробництві. Проходячи усі 6 стадій, робочий капітал з виробничої форми перетворюється в товарну. Іншими словами з виробничих запасів оборотний капітал стає готовою продукцією. Більше того, після процесу реалізації оборотний капітал набуває грошової форми, що допомагає проводити підприємству закупівлю необхідних засобів, що допомагає налагодити безперервний процес виробництва та збільшити виробничі. Як наслідок збільшується обсяг готової продукції, а це означає, що прибуток підприємства також зростає.

Оборотний капітал характеризується своєю структурою (рис.1.5)

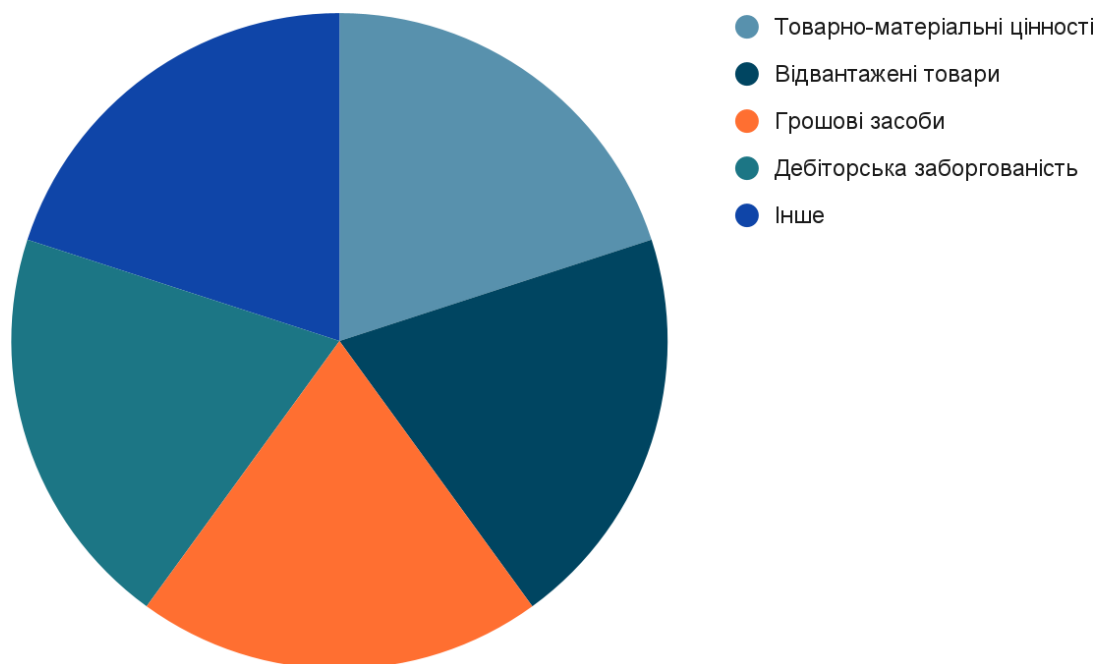

Рисунок 1.5 -Структура оборотного капіталу [28].

Таким чином, для успішного функціонування підприємства усі складові оборотного мають бути однаковими і становити 100% усього оборотного капіталу.

Проаналізувавши економічну сутність робочого капіталу, можна стверджувати, що оборотні засоби є надзвичайно важливим інструментом у провадженні господарської (виробничої) діяльності, оскільки вказує на рівень ліквідності підприємства та можливість його банкрутства в найближчій перспективі. Більше того, робочий капітал складається з багатьох складових, які забезпечують безперервність та цілісність виробництва. Тому важливо правильно акумулювати ресурси компанії, щоб забезпечити високий рівень оборотного капіталу.

1.2. Сутність і завдання системи управління працюючим капіталом (Working Capital) підприємства

Як і будь-якими засобами, оборотним капіталом потрібно управляти.

Правильно налагоджена система управління працюючим капіталом допомагає підприємству більш ефективно використовувати його ресурси, виготовляти більший обсяг готової продукції і, як наслідок, отримувати більший рівень доходу.

Управління працюючим капіталом - це процес планування, «пошуку ефективних форм фінансування, оптимізації обсягу, удосконаленні структури, забезпечення прийнятого рівня ліквідності та підвищення ефективності використання працюючого капіталу».

Економічна нестабільність, зростання рівня інфляції і як наслідок підвищення рівня цін зумовлюють необхідність в оборотних коштах, а отже і в правильному їх перерозподілі.

В теорії існує декілька визначень поняття управління працюючим капіталом (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Основні трактування поняття управління оборотним капіталом.

Дані автора	Пояснення
Польова О.Л.	це організація взаємодії між об'єктом і суб'єктом управління через здійснення функцій управління, використовуючи сукупність методів, засобів, інструментів та джерел фінансування працюючого капіталу.
Кравець Н. В.	це сукупність пов'язаних між собою елементів, методів, цілей, які чітко визначають напрями руху працюючого капіталу, процесу виробництва та розвитку підприємства загалом.
Жмурко Л.Ю.	це складова фінансової стратегії підприємства, яка має на меті оптимізацію структури працюючого капіталу, формування необхідного його обсягу, раціонального розподілу джерел його фінансування

Безумовно, кожне з цих визначень є вірним, проте, щоб повністю зрозуміти це поняття потрібно розібрати такі категорії, як методи, структуру та основні шляхи управління працюючим капіталом.

Як було сказано раніше, управління оборотним капіталом має на меті збільшення рівня виробництва та прибутку підприємства. Такий результат буде досягнуто тільки тоді, коли обсяг працюючого капіталу буде такий, якого вистачить на весь операційний цикл.

Відповідно до цього, система управління працюючим капіталом допомагає розв'язати ряд завдань:

- досягнути необхідного обсягу працюючого капіталу, який забезпечить безперебійність виробничого циклу;
- збільшити оборотність працюючого капіталу. Іншими словами, збільшити ефективність використання цього інструменту у виробничій діяльності підприємства;
- зменшити боргове зобов'язання підприємства.

Система управління оборотним капіталом виконує в діяльності підприємства 3 основних функції (рис.1.6)

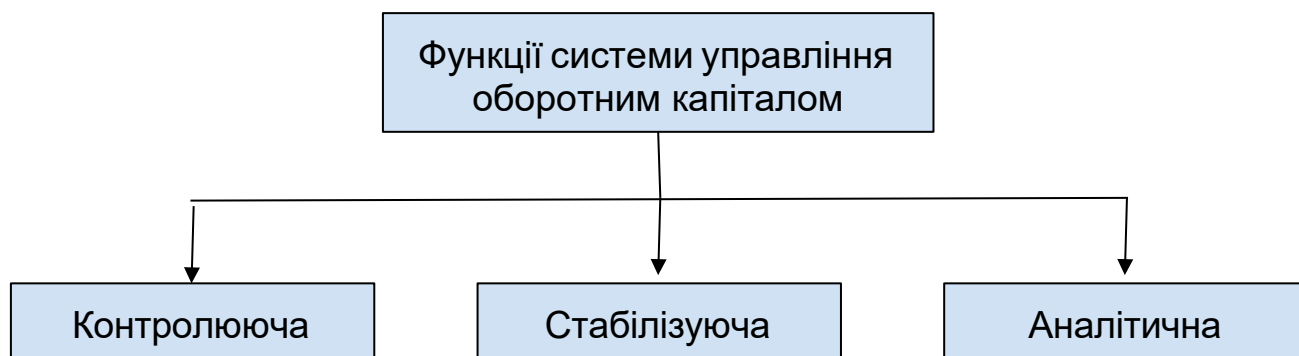

Рисунок 1.6 -Функції системи управління працюючим капіталом [35].

Відповідно до рисунку контрольна функція полягає у створенні постійної системи моніторингу за обсягами оборотного капіталу, платоспроможності та ліквідності підприємства. Це дає змогу компанії не тільки слідкувати за оборотним капіталом у поточному циклі виробництва, а й правильно спрогнозувати об'єм цього засобу в майбутній діяльності.

Стабілізуюча функція системи управління полягає у регулюванні рівня ліквідності та платоспроможності підприємства через систему оборотного капіталу. Це дає змогу коригувати розподіл працюючих засобів, щоб уникнути банкрутства підприємства.

Аналітична функція полягає у проведенні аналізу обсягу оборотного капіталу та усіх його частин, а також відслідковування динаміки зміни зазначеного обсягу та впливу цих змін на діяльність підприємства. Система управління оборотним капіталом включає в себе ще одну не менш важливу функцію - прийняття управлінських рішень.

Таким чином, усі функції є тісно пов'язані між собою і визначають головне завдання управління оборотним капіталом - коригування та розподіл обсягу працюючого капіталу.

Аналізуючи систему управління працюючим капіталом, варто приділити увагу її структурі та етапам(рис. 1.7).

Рисунок 1.7 - Структура та основні етапи системи управління працюючим капіталом [24].

На першому етапі планування, необхідно враховувати не тільки обсяги за попередній виробничий цикл чи звітний період, але й зміну попиту на ринку збуту в майбутньому. На цьому етапі підприємство визначає на які саме оборотні засоби потрібно залучати інвестиції, а також розраховує їх розмір. Варто зазначити, що тут відбувається не менш важливий для рівня працюючого капіталу процес- пошук нових джерел фінансування оборотного капіталу.

Наступним етапом у системі управління працюючим капіталом є оптимізація складу та структури оборотного капіталу. Тут науковці та практики виділяють 3 основні підгрупи:

- управління запасами, тобто підтримання або збільшення рівня виробничих засобів. На цьому етапі прогнозують можливий рівень інфляції та аналізують витрати на складування, зберігання та утилізації готового продукту;
- управління коштами у розрахунках, тобто проводиться оцінка дебіторської заборгованості, відслідковується співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості тощо.
- управління грошовими коштами та їх еквівалентами, тобто на цьому карті проводиться розрахунок мінімальної суми грошових коштів, які необхідні для подальшого функціонування підприємства.

Далі важливим етапом є вибір вірної стратегії управління оборотним капіталом. У практичній діяльності виділяють 3 основні стратегії управління (рис. 1.8)

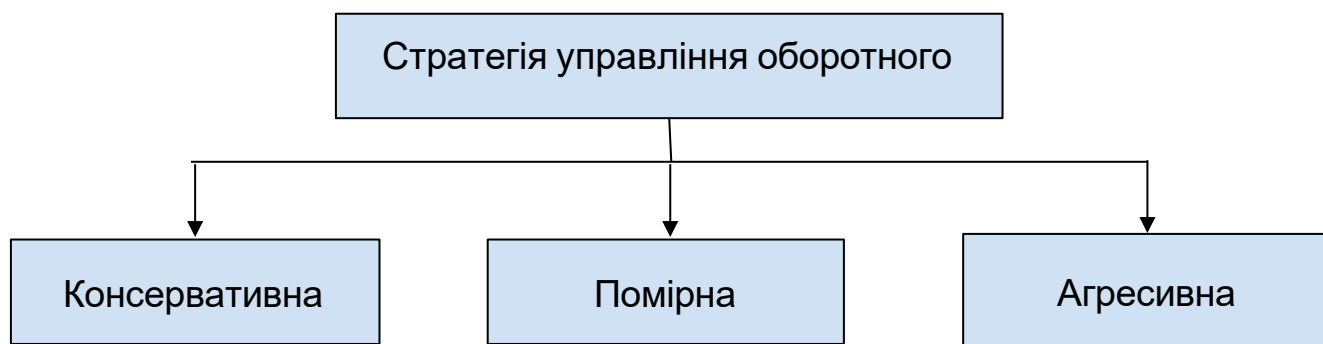

Рисунок 1.8 -Основні стратегії управління працюючим капіталом [32].

Суть консервативної політики полягає у використанні консервативних (помірних) методів регулювання як до формування так і до фінансування працюючого капіталу. Помірна - до формування консервативні методи, а до фінансування -агресивні, а агресивна відповідно до формування та фінансування лише агресивну стратегію. Тобто формування оборотного капіталу шляхом високо прибуткових і високо ризикових джерел фінансування.

Ще одним етапом здійснення управління працюючим капіталом є контроль. Тобто моніторинг доцільності використання стратегії управління, правильність визначення необхідного обсягу оборотного капіталу тощо. Вірнопроведений аналіз дає підприємству змогу визначити рівень ефективності діяльності підприємства та основні шляхи (напрями) його покращення. Система управління працюючим капіталом ґрунтується на принципах досягнення цілей підприємства (рис. 1.9)

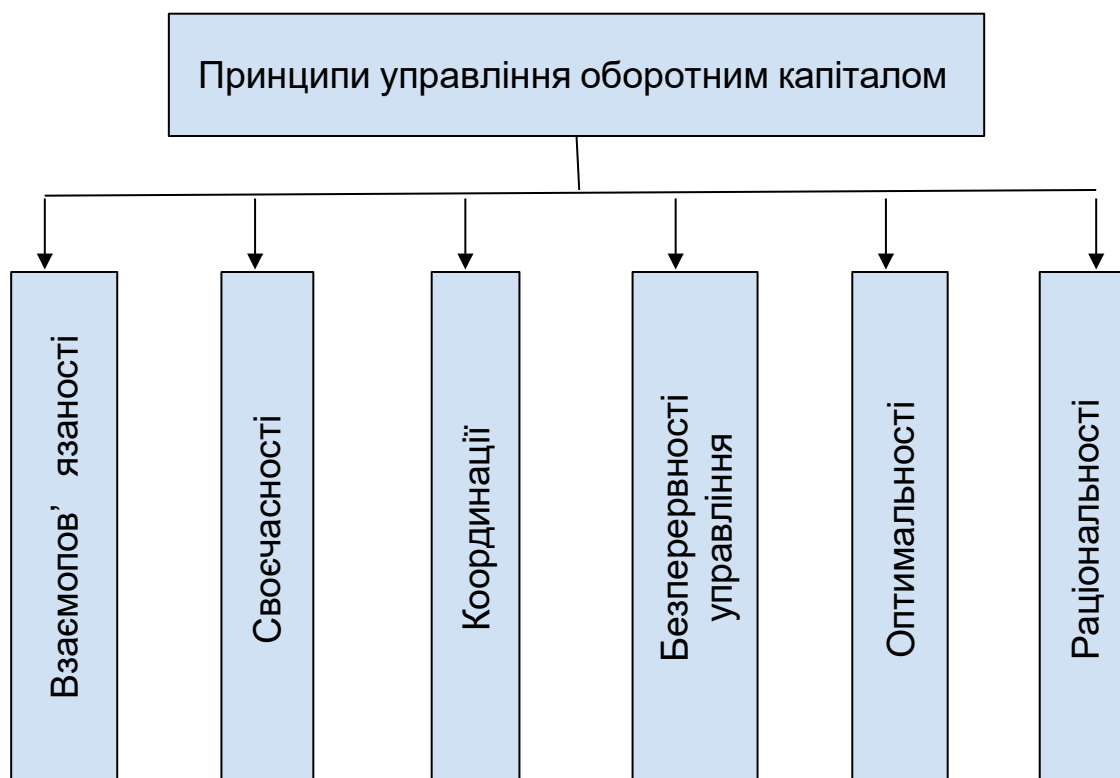

Рисунок 1.9 -Принципи системи управління працюючим капіталом [32].

Так, принцип взаємопов'язаності передбачає той факт, що будь-яке прийняте рішення щодо обсягу оборотного капіталу впливає на виробництво. Принцип своєчасності означає, що кожне рішення повинно бути прийняте своєчасно, відповідно до інформації щодо основних складових виробничого

процесу. Принцип координації передбачає узгодження прийняття рішення щодо питань працюючого капіталу.

З точки зору принципу безперервності управління оборотним капіталом трактується як безперервний процес прийняття управлінських рішень, які впливають на платоспроможність та стабільність підприємства.

За принципом оптимальності кожне прийняте управлінське рішення спрямоване на пошук оптимального розміру та розподілу оборотного капіталу.

Принцип раціональності передбачає що кожна складова працюючого капіталу повинна бути раціонально розподілена у виробничому процесі підприємства.

При аналізі системи управління працюючим капіталом важливим є визначення методів моніторингу менеджменту працюючого капіталу (рис. 1.10).

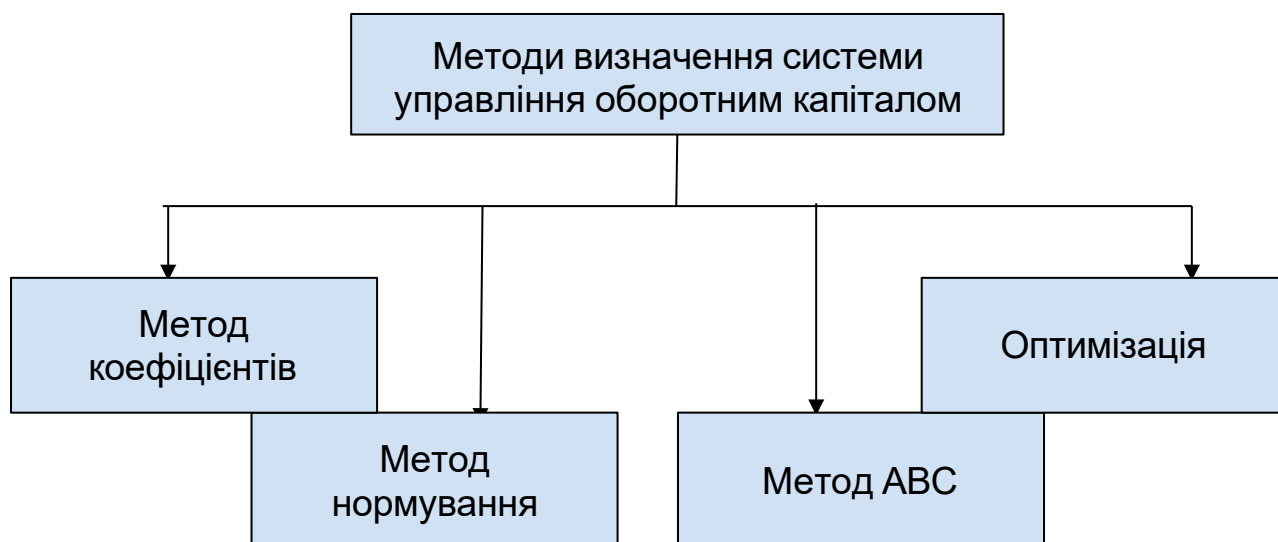

Рисунок 1.10 - Методи визначення системи управління оборотним капіталом.

Відповідно до рисунку, метод коефіцієнтів полягає у оцінці стану таких показників як склад капіталу, джерела фінансування та ефективність використання працюючого капіталу. Метод нормування означає проведення моніторингу щодо визначення потрібного рівня та складу оборотного капіталу. Оптимізація полягає у розробці важелів впливу на оборотний капітал, які допоможуть покращити процес виробництва саме з боку використання працюючого капіталу.

Метод ABC - це найбільш використовуваний метод у діяльності підприємств. Він полягає у поділ складових оборотного капіталу, залежно від цінності і важливості використання у виробництві на три категорії:

- А - найцінніші запаси, які використовуються в найменшій кількості;
- В - складові середньої вартості та цінності, які зазвичай становлять 25% усіх закупівель;
- С - різноманітний спектр складових працюючого капіталу, який є найменш цінним у виробничому циклі.

Такий метод дозволяє підприємству визначити найбільш важливі складові оборотного капіталу, які більше усього потребують вкладення інвестицій.

Проаналізувавши основні показники системи управління оборотним капіталом можна стверджувати, що це безперервний процес у діяльності підприємства, який включає чітко вибудовану стратегію управління, яка займається розподілом, фінансуванням оборотного капіталу, що в подальшому приносить більш високий рівень прибутку. Ця система складається із чітких методів, принципів, завдань, інструментів, використання яких забезпечує досягнення усіх виробничих та фінансових цілей, які ставить перед собою кожне підприємство.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління працюючим капіталом (Working Capital)

В економічній літературі немає єдиного трактування щодо оцінки використання управління працюючим капіталом. Зазвичай це співвідношення між витратами і доходами в результаті проведення одного виробничого циклу чи результату та ступеня досягнення цілей підприємства. Кожне підприємство по-

своєму проводить оцінку ефектм управління оборотним капіталом, застосовуючи у практиці різні методичні підходи.

Варто зазначити, для того щоб забезпечити ефективне і результативне використання системи управління працюючим капіталом потрібно оцінити рівень та послідовність її проведення (рис. 1.11)

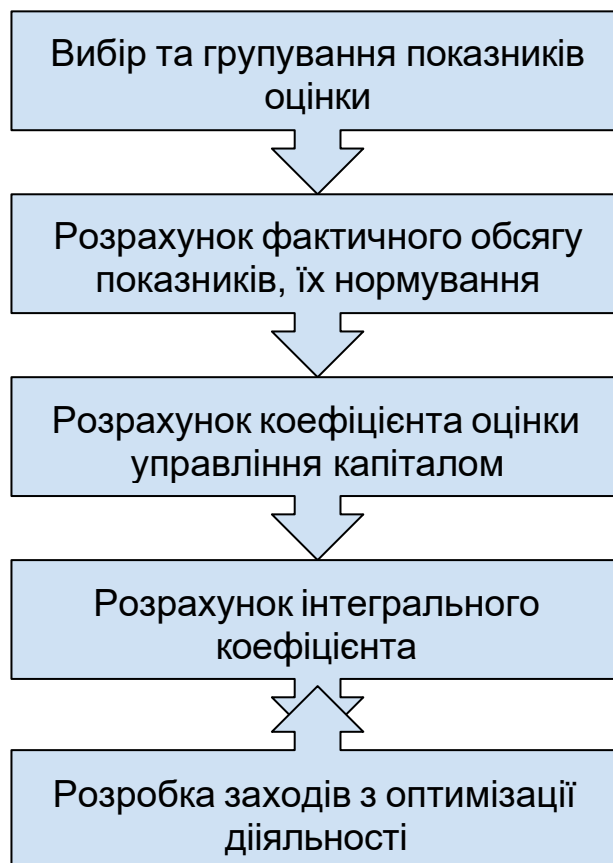

Рисунок 1.11 - Етапи проведення оцінки системи управління підприємства [37].

Оцінка ефективності системи управління саме працюючим капіталом ґрунтується на аналізі фінансової звітності підприємства. Баланс компанії допомагає проаналізувати використану методику використання оборотного капіталу та зробити прогнози та стратегію на наступний період. Оцінка ефективності системи управління базується на чітко визначених показниках (рис. 1.12)

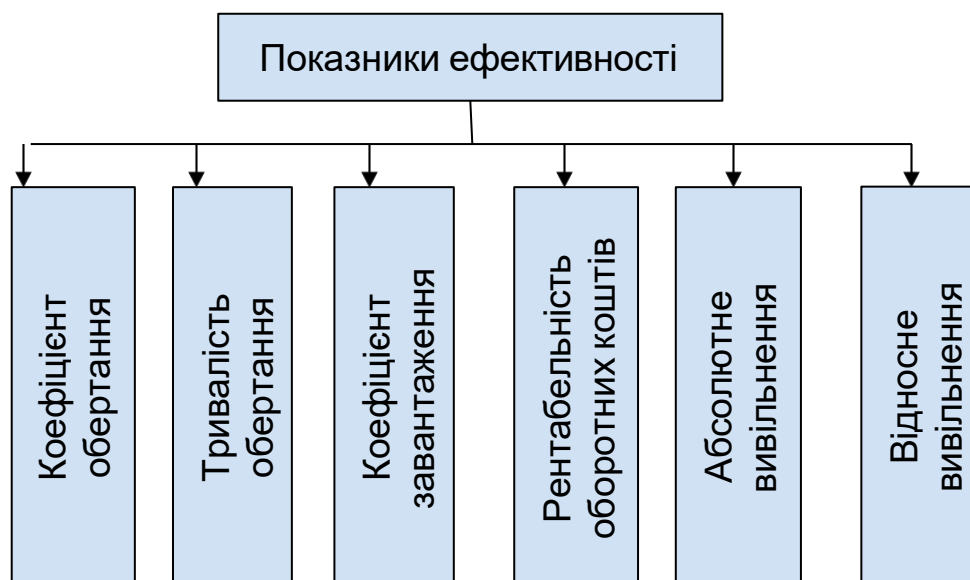

Рисунок 1.12 - Показники ефективності використання оборотного капіталу [37].

Відповідно до рисунку 1.12 першим показником є коефіцієнт обертання грошових коштів. Цей показник показує кількість повних оборотів, що зробив працюючий капітал в одному виробничому циклі, та розраховується за формулою:

$$K_{об} = \frac{O}{\sum OK}, \quad (1.1)$$

де O - обсяг реалізації продукції;

$\sum OK$ - середньорічна сума оборотних коштів.

Тривалість обертання оборотного капіталу - це часовий показник, який вказує на тривалість одного обороту. Завдяки даному показнику можна проаналізувати необхідність покращення оборотності працюючого капіталу, яке дасть змогу скоротити час одного циклу оберту і збільшити оборотність капіталу.

Тривалість обертання визначається за формулою:

$$T_{об} = \frac{T}{K_{об}}, \quad (1.2)$$

де T - тривалість планового періоду.

Коефіцієнт завантаження оборотних коштів показує кількість оборотних коштів що припадає на гривню реалізованої продукції, обчислюється за формулою:

$$K_3 = \frac{OK}{PP}, \quad (1.3)$$

де OK - кількість оборотних коштів;

PP - реалізована продукція.

Рентабельність оборотних коштів один із найголовніших показників оцінки ефективності оборотного капіталу. Він вказує на доцільність використання оборотних коштів у виробничому циклі. Саме рівень рентабельності оборотних коштів залежить від правильно розподіленого та залученого працюючого капіталу та вплив капіталу на процес виробництва. Більше того даний показник можливості підприємства в забезпеченні обсягу річного прибутку. Чим більше значення рентабельності, тим ефективніше використовується оборотний капітал підприємства. Таким чином, рентабельність оборотних коштів визначається за формулою:

$$RCA = \frac{ЧП}{ОК}, \quad (1.4)$$

де ЧП - розмір чистого прибутку підприємства

Абсолютне вивільнення оборотних коштів вказує на необхідність скорочення потреби у використанні оборотного капіталу, а саме оборотних коштів при збільшенні обсягу виробництва. Цей показник виникає тоді, коли фактична потреба підприємства є менша, ніж планова. Розраховується він за формулою:

$$A_{ок} = OCP_{отч.} - OCP_{пл.}, \quad (1.5)$$

де $OCP_{отч.}$ - середній залишок оборотних коштів за звітний період;

$OCP_{пл.}$ - середній залишок оборотних коштів за плановий період.

Відносне вивільнення оборотних коштів характеризує як зміна реалізованої продукції, так і оборотних коштів. Воно виникає тоді, коли підприємство використовує той самий обсяг оборотного капіталу, але водночас збільшує обсяг виробництва порівняно з попереднім періодом.

Таким чином, для ефективної оцінки системи управління оборотним капіталом потрібно визначити і проаналізувати зазначені показники. Їх рівень впливає на подальшу управлінську діяльність підприємства, визначають який метод управління буде застосовуватись в наступному виробничому циклі та яка кількість оборотного капіталу буде у ньому задіяна. Більше того, аналіз показників допоможе підприємству створити систему моніторингу за використанням працюючого капіталу, а отже мінімізувати ризики, що з ним пов'язані.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

2.1. Оцінка основних показників діяльності підприємства

Приватне підприємство «Мир» було засноване 26 вересня 2000 року. Його засновником є фізична особа - Нор Вікторія Антонівна. Підприємство знаходиться в Україні за адресою: 51150, Дніпропетровська область, Магдалинівський район, село Поливанівка, вулиця Центральна, будинок 56.

Майно підприємства формується за рахунок грошових та майнових внесків учасників, доходів від реалізації продукції та послуг, інших видів господарської діяльності, доходів від цінних паперів, банківських кредитів та інших джерел.

Основна мета створення приватного підприємства «Мир» - отримання прибутку через задоволення потреб громадян і підприємств у товарах та послугах, що надаються підприємством.

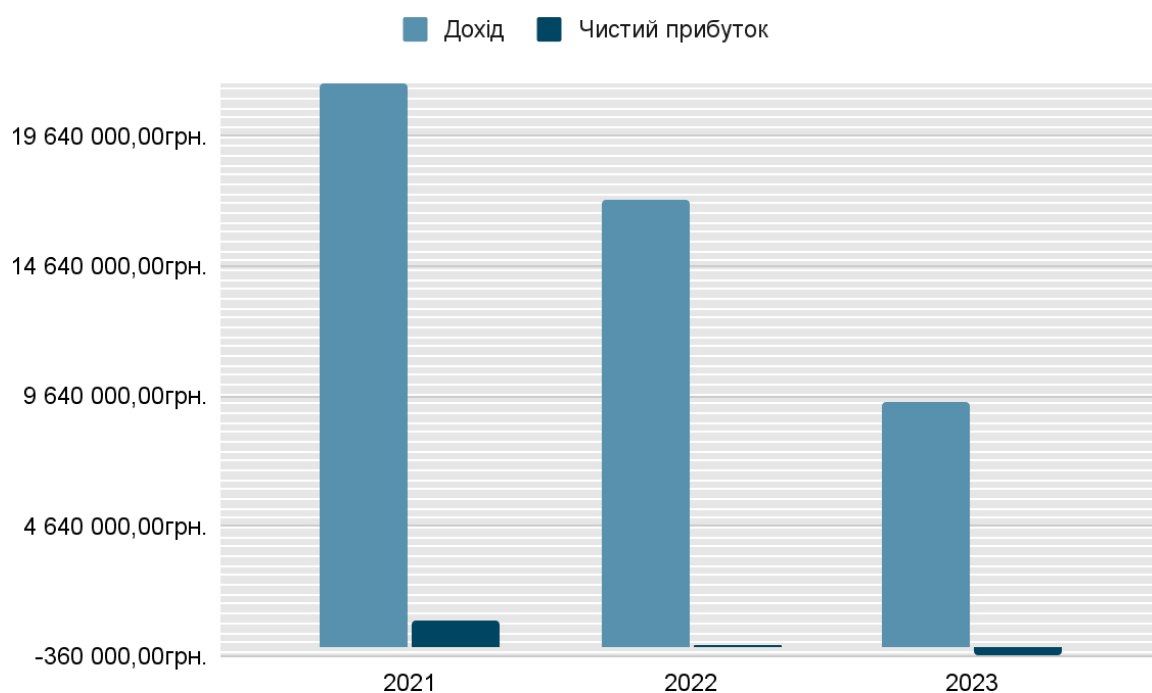
Ключовим видом діяльності підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Географічне розташування підприємства було вибране відповідно до вимог для здійснення сільськогосподарського виробництва.

Компанія має окремий баланс, а також розрахункові, валютні та інші банківські рахунки, які підтверджуються та реєструються в Торгово-промисловій палаті за допомогою печатки зі своїм найменуванням. Вона є самостійним суб'єктом господарювання з відповідними правами та обов'язками юридичної особи, має право займатися господарською діяльністю, укладати договори та нести відповідальність за свої дії.

Для того щоб проаналізувати ефективність і цілісність оборотного (працюючого) капіталу, у цій роботі проаналізовано фінансова звітність підприємства “Мир” за 2021-2023 рр., а саме: дохід компанії, чистий прибуток, оборот виробництва та чисельність трудового складу протягом останніх років. Саме ці показники є ключовими у визначенні рентабельності та ліквідності підприємства, а це, як відомо, є основним результатом оборотності капіталу.

Один із складових оборотного капіталу є дохід та чистий дохід (рис. 2.1).

підприємства “Мир” протягом 2021-2023 рр. [15].

Рисунок 2.1 - Динаміка зміни доходу та чистого прибутку приватного

Зважаючи на рисунок 2.1 можна прослідкувати наступне. Дохід підприємства у 2023 році порівняно з 2021 роком впав у 2,3 рази, тобто на 12,287 млн. грн.. Ми вважаємо, що на це вплинуло три основних фактори: повномасштабне вторгнення РФ на територію України, великий відсоток знищених сільськогосподарських угідь та значне зростання вартості обслуговування основних засобів виробництва.

Відповідно до цього ми спостерігаємо і зниження суми чистого прибутку (у 2022 році порівняно з 2021 роком він зменшився у 13,5 рази, а у 2023 взагалі був від’ємним). Таким чином, можна стверджувати, що виготовлення сільськогосподарської продукції для приватного підприємства “Мир” у 2023 році не було рентабельним.

Із цього випливає зміна наступного показника, який впливає на оборотність капіталу - трудові ресурси (рис. 2.2).

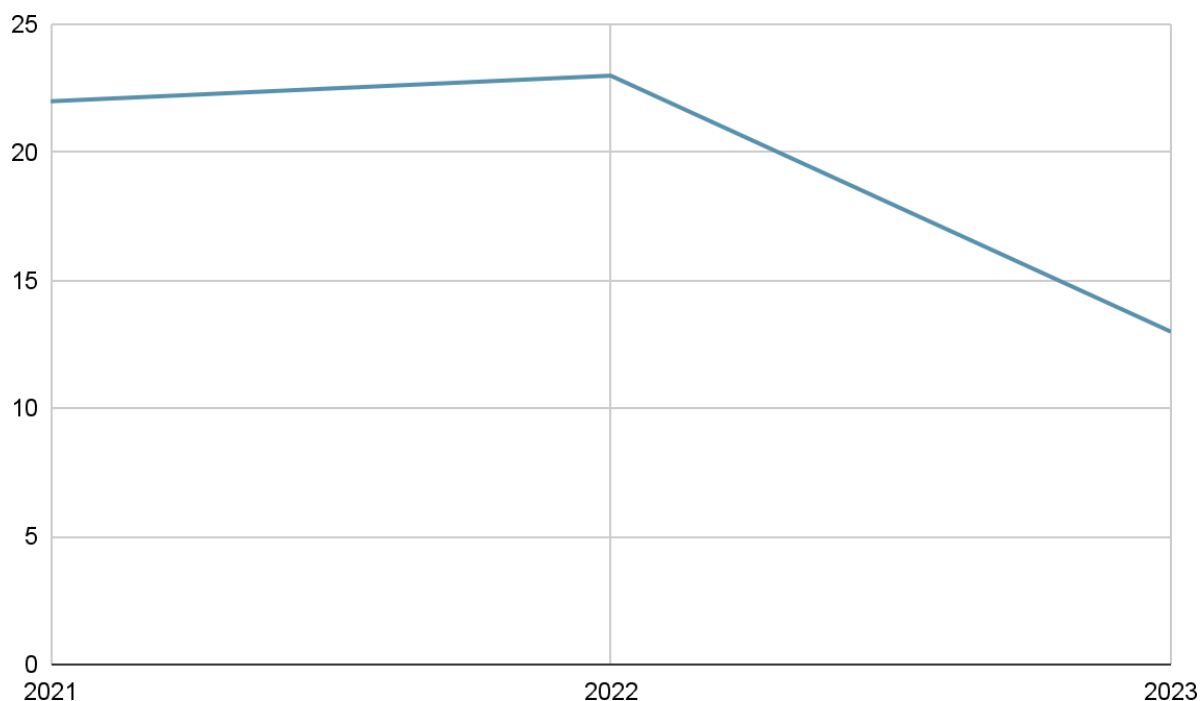

Рисунок 2.2 - Динаміка трудового складу підприємства “Мир” протягом 2021-2023 рр. [15].

Зі зменшенням особового складу підприємства, згідно з графіком на рисунку 2.2 кількість працівників у 2023 році порівняно з 2022 роком зменшилась на 4 людини, зменшується і обсяг виробництва і, як наслідок, величина оборотного капіталу.

Серед основних показників діяльності будь-якого підприємства є такі показники як вартість основних та оборотних засобів (табл.2.1) фондозабезпеченість, фондоозброєність тощо.

Таблиця 2.1 - Динаміка основних і оборотних засобів підприємства «Мир» протягом 2019-2023 рр. [15].

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення 2023 до 2018 рр., %
Вартість основних засобів, тис. грн.	10683	14722	15432	15422	16242	380,46
Вартість оборотних засобів, тис. грн.	2513	1277	680	1949	1500	61,05

Відповідно до таблиці, можна визначити позитивний приріст як вартості основних засобів, так і оборотних активів. Більше того, аналізуючи дані у таблиці, ми можемо стверджувати про пропорційну залежність вартості основних і оборотних засобів: при збільшенні вартості основних засобів, вартість оборотних активів знижується, і навпаки.

Важливим є показник виробничих запасів підприємства. Відповідно до фінансової звітності ПП “Мир” протягом 2021-2023 рр. спостерігаємо наступну динаміку (рис. 2.3).

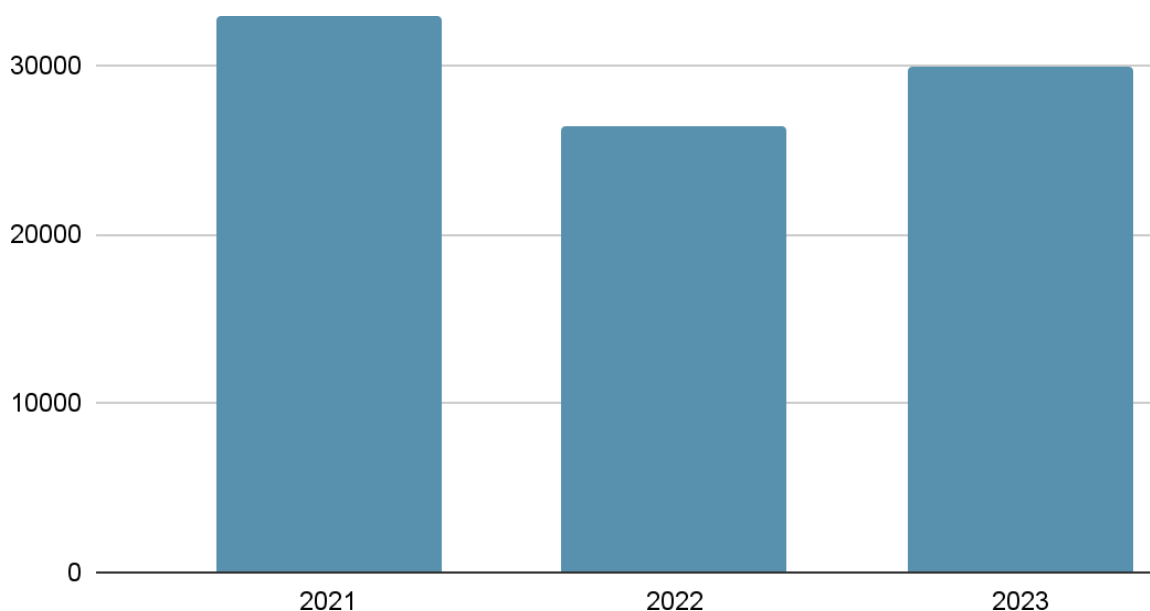

Рисунок 2.3 - Динаміка зміни обсягу виробничих запасів за 2021-2023 рр.

Відповідно до рисунку можна стверджувати, що обсяг виробничих запасів має позитивну динаміку. Якщо не враховувати 2022 рік, та складні фінансові та економічні умови, які виникли після лютого 2022 року, рівень виробничих запасів зростає. З цього випливає, що обсяги запасів хоч зменшились (у 2022 році на 6505 тис. грн. порівняно з 2021), проте обсяги виробництва збільшуються, оскільки у 2023 році рівень виробничих запасів зріс у 1,1 рази (на 3518 тис. грн.).

Іншими словами, незважаючи на складне економічне становище в Україні, рівень оборотного капіталу, а саме його складової зростає, чим забезпечує здійснення ефективну економічну та виробничу діяльність.

Збільшення вартості основних засобів свідчить про активне оновлення матеріально-технічної бази підприємства, що сприяє зростанню його виробничих потужностей.

Важливими є показники фондівіддачі, фондоозброєння, фондомісткості тощо, які напряду вказують підприємству на важливі аспекти, які у новому виробничому циклі повинні бути удосконаленими. Основні показники підприємства “Мир” проаналізовано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка рівня забезпеченості та ефективності використання основних та оборотних засобів на підприємстві

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2018 р., %
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	369	923	1272	1334	1333	361,26
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	138	345	491	532	617	447,96
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних засобів, грн.	1474	625	583	774	803	54,46
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	7	16	17	13	12	183,61
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	28	217	110	59	168	605,59

Джерело: складено автором на основі [15].

Аналізуючи таблицю варто звернути увагу на фондозабезпеченість у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, яка також відзначається позитивною динамікою, збільшившись на 361,26% за розглянутий період.

Фондомісткість та фондоозброєність праці також зростають, що свідчить про ефективне використання ресурсів підприємства виробничим процесом.

Дані показники за 2023 рік ми можемо визначити самостійно на основі попередньо проаналізованих даних.

Фондоозброєність праці в розрахунку на одного середньорічного працівника розраховується за формулою:

$$FO = BOZ / П \quad (2.1)$$

де *BOZ* - вартість основних засобів; *П* - кількість працівників за звітний період.

Таким чином, фондоозброєність праці за 2023 рік становить:

$$16242 / 19 = 854,8 \text{ тис. грн}$$

Фондовіддача підприємства розраховується за формулою:

$$\Phi B = D / OЗ, \quad (2.2)$$

де D - дохід підприємства за звітний період; $OЗ$ - вартість основних засобів.

$$9400000 / 16242 = 578,7 \text{ тис. грн.}$$

Аналіз двох показників за останні 3 роки наведено на рисунку 2.4.

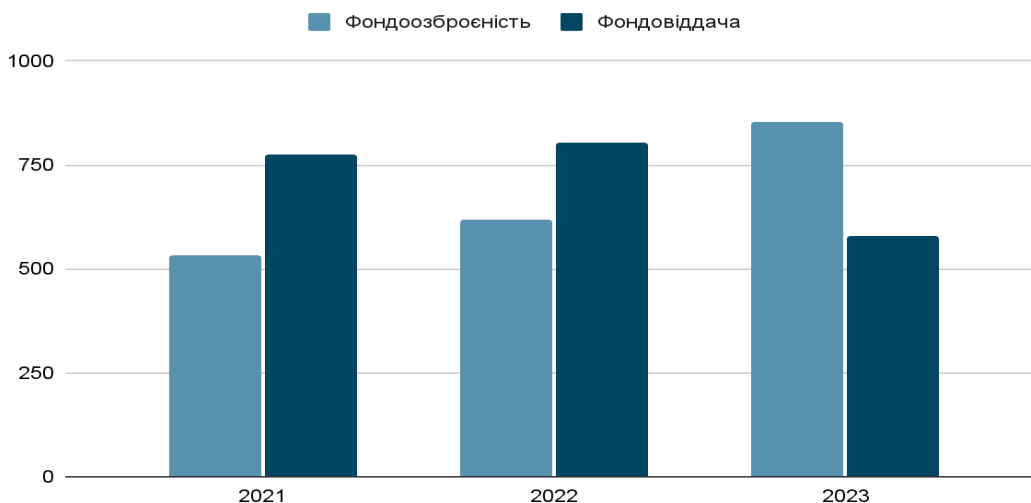

Рисунок 2.4 - Зміна фондоозброєності та фондовіддачі у виробництві ПП “Мир” за 2021 - 2023 рр. [15]

З рисунку випливає, що рівень оснащення працівників приватного підприємства “Мир” основними оборотними засобами зростає, і як наслідок процес виробництва стає більш автоматизований, оскільки дані засоби постійно покращуються і осучаснюються. З іншої сторони, за 2023 рік значно зменшився показник фондовіддачі, а це означає, що ефективність використання засобів праці знизилась.

Таким чином, керівництву ПП “Мир” потрібно звернути увагу на рівень оборотного капіталу та його складових та нормувати, покращити його якість та кількість, оскільки саме працюючий капітал значною мірою впливає на процес виробництва готової продукції, на її якість та кількість.

На основі проведеного аналізу можемо дослідити динаміку основних показників виробничо-господарської діяльності.

Таблиця 2.3 – Основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2018 р.
Приходиться основних фондів на 100 га угідь. с-г., тис. грн.	93,23	96,59	98,73	99,75	50,97	54,67
Вироблено продукції валової в цінах постійних, тис. грн. в розрахунку на:						
- 100 га с.-г. Угідь	1422,2	2299,3	1365,1	1778,3	1353,5	95,17
- 1 грн. основних фондів	3,85	2,49	1,07	1,33	1,02	26,34
- 1 середньорічного робітника	530,8	858,2	526,5	709,5	626,4	118,01
Урожайність, ц/га						
- зернових і зернобобових	33,67	66,74	55,68	55,68	66,69	103,18
- соняшника	25,83	30,93	28,97	28,97	31,53	132,20
Рівень рентабельності, %	1,65	1,89	0,13	1,36	1,23	-0,41 в.п.

У ПП «Мир» вартість виробленої валової продукції в розрахунку на 100 га с.-г. угідь в 2022 році порівняно з 2018 зменшилась на 68,7 тис. грн.

Провівши ґрунтовне дослідження основних показників у виробництві приватного підприємства “Мир” ми можемо стверджувати, що за період з 2018 по 2022 рік показник рентабельності зменшився на 0,41 відсоткового пункту, що не є критичним для підприємства. Іншими словами, підприємство ефективно використовує свій оборотний капітал, є конкурентоспроможним виробником сільськогосподарської продукції на українському ринку, а отже не є збитковим.

2.2. Аналіз динаміки та структури капіталу

Структура та зміни у капіталі власному підприємства визначають його фінансове становище. Капітал власний є одним із ключових показників фінансової стійкості та ефективності, оскільки він відображає кредитоспроможність, забезпечує довгострокове фінансування, незалежність від зовнішніх джерел, а також рівень ризику [18].

Хмелівська А.В. підкреслює, що «стан і тенденції власного капіталу вказують на ліквідність і фінансову стабільність підприємства, що потребує уважного аналізу змін у його структурі та оцінки його руху вперед.

Власний капітал є внутрішнім джерелом фінансування підприємства, що внесено засновниками (власниками) без визначеного терміну повернення або залишено на підприємстві з чистого прибутку. Він формується за рахунок грошових внесків засновників (власників) підприємства або інших активів, а також за рахунок частини прибутку, яка залишається на підприємстві» [19].

Власний капітал один із інструментів формування оборотного капіталу. За його допомогою можна регулювати рівень оборотного капіталу, нормувати частку та величину складових працюючого капіталу.

На рівень власного капіталу впливає безліч факторів, у тому числі оцінка необоротних активів, обсяг додаткового капіталу, виробнича, маркетингова та фінансова діяльність підприємства [19].

Таблиця 2.4 – Структура власного капіталу підприємства назва за 2018-2022 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Капітал додатковий, тис.грн	217	217	217	217	217
%	3,8	1,9	1,85	1,7	1,6
Капітал резервний , тис.грн	1738	1738	1738	1738	1738
%	30,3	15,4	14,79	13,4	13,1
(прибуток нерозподілений)	3777	9313	9798	11041	11363
%	65,9	82,65	83,37	85,0	85,3
Всього капіталу власного	5732	11268	11753	12996.	13318
%	100	100	100	100	100

Джерело: складено автором на основі [15].

Проаналізувавши дані з таблиці можна зауважити, що в період з 2018 по 2022 роки структура власного капіталу ПП «Мир» складалася з трьох складових: прибутку нерозподіленого, резервного та капіталу додаткового. За цей період загальна сума власного капіталу зростала, особливо це стосувалося прибутку нерозподіленого, тоді як сума резервного та капіталу додаткового залишалася стабільною (див.рис.2.4).

Наприкінці розглянутого періоду сума резервного капіталу становила 1738 тис. грн., а капіталу додаткового - 217 тис. грн. Загалом, виявлено, що найбільшу частку в структурі власного капіталу складав прибуток нерозподілений, тобто частина чистого прибутку, яка акумулюється на рахунках підприємства після виплати усіх зобов'язань. Його питома вага з часом зростала: у 2018 році вона становила 65,9%, а у 2022 році збільшилась до 85,3%.

Таким чином, при діяльності підприємства “Мир” резервний капітал залучається в процес виробництва дуже рідко, в основному для покращення рівня якості оборотного капіталу. Це дає змогу створювати так звану “фінансову подушку” для підприємства і не залучати кредитні кошти, коли виникає якась непередбачена ситуація, що потребує фінансування.

Більше того величина власного капіталу напряду впливає на кількість оборотного капіталу, оскільки є одним із джерел його фінансування. Тому при аналізі працюючого капіталу варто звернути увагу на динаміку зміни величини власного.

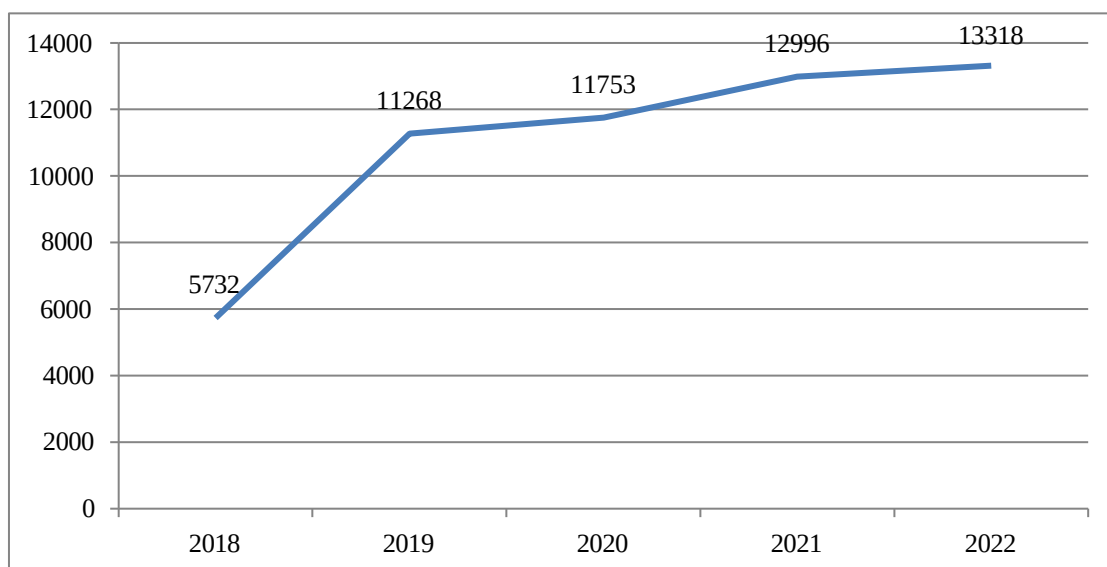

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни власного капіталу підприємства протягом 2018-2022 рр. [15]

З даних рис.2.5 можна відслідкувати, що вартість власного капіталу підприємства зростає протягом кожного року дослідженого періоду. У 2022 році цей показник збільшився на 7586 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком.

Така динаміка є результатом зростання вартості нерозподіленого прибутку. Досягнення такого росту відбулося за рахунок перерозподілу певної суми чистого прибутку для збільшення власного капіталу.

Варто зазначити, що в підприємстві зростання власного капіталу відбувається виключно за рахунок чистого прибутку. Наприклад, у 2022 році на збільшення прибутку власного було спрямовано 322 тис. грн., порівняно з 2018 роком.

При аналізі структури капіталу потрібно визначити динаміку зміни величини чистого та працюючого капіталу. Відповідно до фінансової звітності приватного підприємства “Мир” (рис. 2.6).

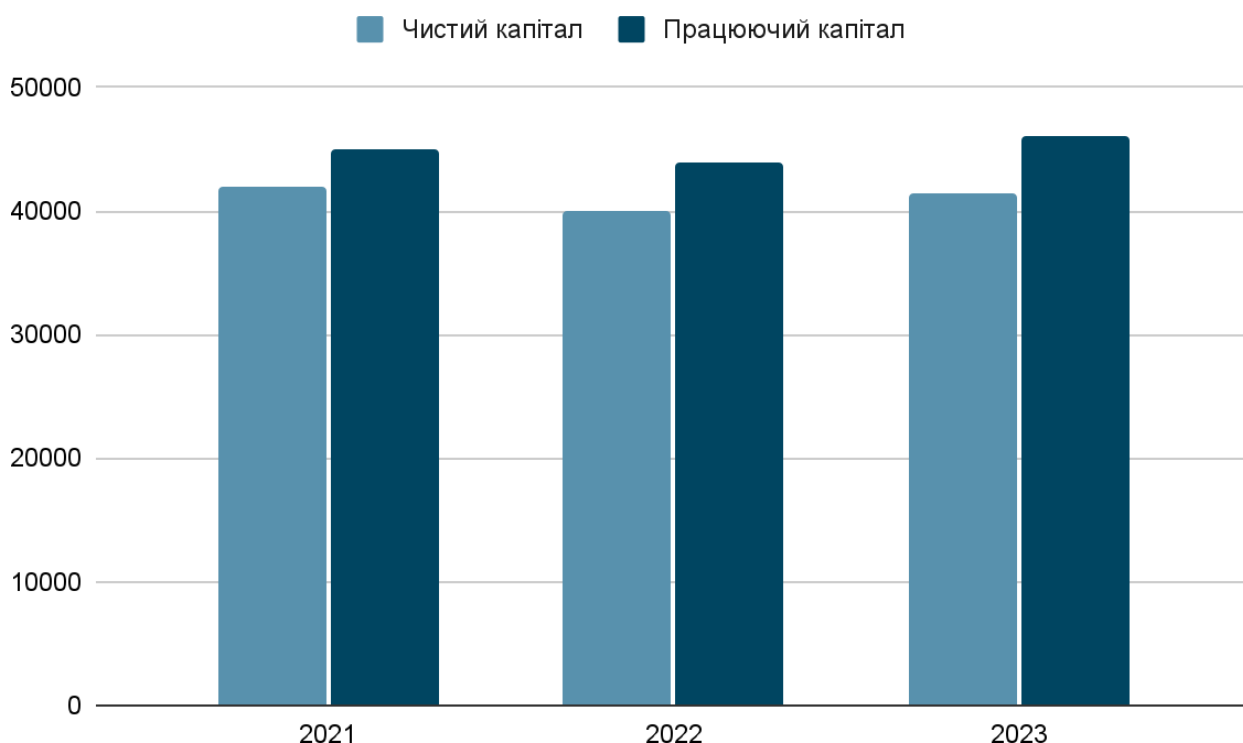

Рисунок 2.6 - Динаміка зміни чистого та працюючого капіталу [15].

Відповідно до рисунку величина чистого та працюючого капіталу за останні 3 роки зросла, що вказує на позитивну динаміку здійснення виробничої діяльності підприємства та рівня оборотного капіталу.

Таким чином, можемо зробити висновок, що ПП "Мир" успішно використовує свої фінансові ресурси для збільшення власного капіталу, зокрема шляхом використання накопиченого прибутку. Однак, для подальшого розвитку підприємству може бути корисним розгляд впровадження додаткових стратегій фінансового управління з метою оптимізації структури капіталу та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

2.3. Оцінювання тенденцій в структурі працюючого капіталу (Working Capital) підприємств

Структура капіталу є одним із ключових показників фінансового стану підприємства, який визначає його фінансову стійкість та здатність до розвитку. Оцінка тенденцій у структурі капіталу підприємств є важливою складовою фінансового аналізу, оскільки вона дозволяє визначити, як ефективно використовуються ресурси, які володіє підприємство.

Аналіз структури капіталу є важливим етапом фінансового аналізу, який дозволяє керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення з покращення фінансового стану та забезпечення стійкості у конкурентному середовищі.

Отож, проведемо аналіз ділової активності ПП «Мир».

Таблиця 2.5 – Динаміка показників ділової активності підприємства [15]

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Оборотність активів (обороти)	1,05	1,12	0,09	0,85	0,79
Коефіцієнт оборотності коштів обігових	6,05	6,07	0,76	14,35	10,64
Період одного обороту коштів обігових	60	59	473	25	34
Коефіцієнт запасів оборотності (обороти)	3,83	3,32	6,08	10,93	8,95
Період одного запасів обороту (днів)	94	109	59	33	40
Коефіцієнт оборотності заборгованості дебіторської (обороти)	153,13	215,46	40,65	384,58	304,07
Період погашення заборгованості дебіторської (днів)	2	2	9	1	1
Коефіцієнт продукції готової оборотності (оборотів)	3	24	35	31	17
Період погашення заборгованості кредиторської (днів)	96	110	68	34	41
Період циклу операційного (днів)	94	86	33	3	25
Коефіцієнт капіталу власного оборотності	1,30	1,34	0,12	1,08	1,05

Отож, можемо відзначити, що трансформаційний коефіцієнт протягом періоду 2018-2022 років демонстрував тенденцію до зменшення, зокрема у 2022 році він склав 0,79, що на 0,26 менше, ніж у 2018 році. Такий спад є негативним для підприємства та свідчить про невелике зменшення чистого доходу від продажу продукції.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на ефективність управління заборгованістю перед клієнтами та іншими дебіторами. У випадку ПП "Мир" цей показник відзначається позитивною тенденцією. У 2022 році в порівнянні з 2018 роком коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зростає на 150,93 та досяг значення 304,07.

При оцінюванні структури оборотного капіталу, слід звернути увагу на джерела його фінансування та забезпечення (2.6).

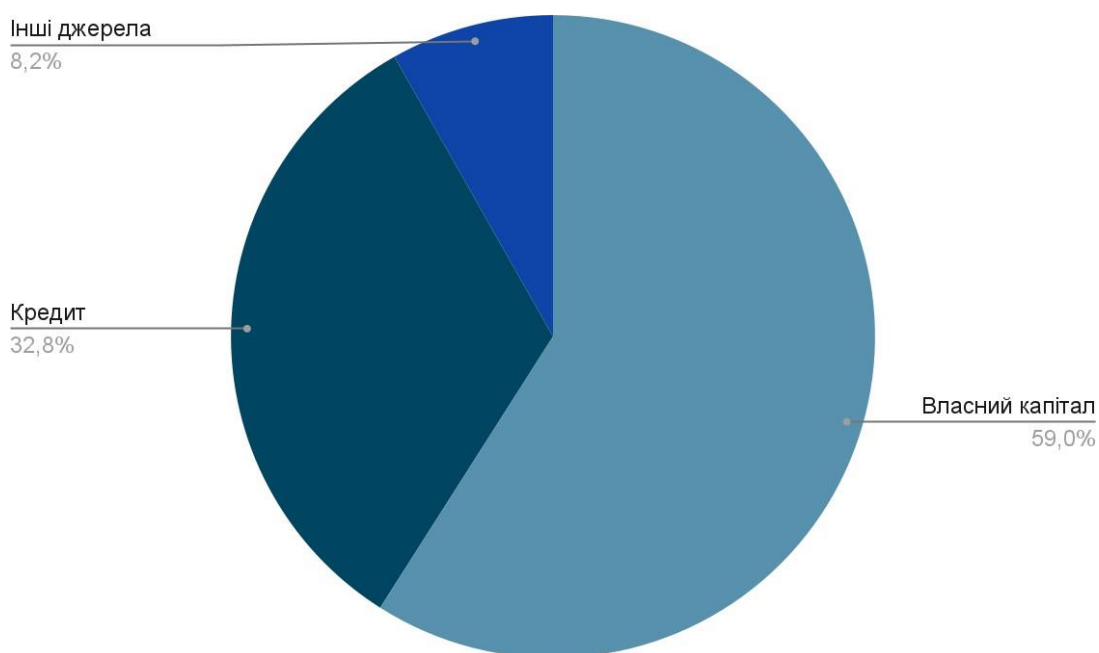

Рисунок 2.6 -Джерела фінансування оборотного капіталу ПП «Мир» у 2023 році [15].

Таким чином у 2023 році власний капітал є одним із найголовніших джерел фінансування оборотного капіталу. Більше того важливе місце займає й короткостроковий фінансовий кредит, який допомагає збільшити обсяг фінансування процесу виробництва.

Ще одним необхідним є аналіз показників рентабельності підприємства, отож відобразити ми його можемо в табл..2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників рентабельності підприємства [15]

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2018 до 2022 (+,-)
Рентабельність активів за прибутком від діяльності операційної	24,64	43,28	5,02	11,31	5,54	-19,1
Рентабельність капіталу (активів) за прибутком чистим	18,72	40,98	2,96	7,57	1,82	-16,9
Рентабельність власного капіталу	81,42	83,40	71,83	79,12	75,31	-6,11
Рентабельність виробничих засобів	0,28	0,49	0,03	0,08	0,02	-0,26
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	39,24	47,00	218,78	26,74	18,92	-20,31
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	23,36	38,77	56,96	13,24	7,00	-16,36
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	17,75	36,71	33,61	8,86	2,30	-15,44
Коефіцієнт реінвестування	2,7	1,00	1,00	1,00	1,00	-1,87
Період капіталу окупності, роки	5,3	2,4	33,7	13,2	54,9	49,58
Період окупності власного капіталу, роки	4,3	2,0	24,2	10,5	41,4	37,01

Рентабельність активів вказує на ефективність використання активів підприємства для збільшення прибутку. У випадку ПП "Мир" рентабельність активів за прибутком від операційної діяльності зменшувалась протягом досліджуваного періоду.

Наприклад, у 2022 році цей показник зменшився на 19,11 відсоткових пунктів у порівнянні з 2018 роком. Ця тенденція є негативною для підприємства і свідчить про зменшення чистого прибутку.

Рентабельність капіталу власного вказує на ефективність використання капіталу, який належить самому підприємству. Аналіз рентабельності цього показника показує, що капітал власний використовується неефективно.

Протягом досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до зменшення рентабельності власного капіталу, зокрема у 2022 році цей показник зменшився на 6,11% у порівнянні з 2018 роком.

Отже, на основі проведених досліджень можемо провести аналіз ефективності господарювання даного підприємства (див.табл.2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз ефективності функціонування підприємства [15]

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022 до 2018 (+/-)
Чистий прибуток, тис.грн	1318	5536	485	1243	322	-996,0
Середньорічна сума власного капіталу, тис.грн	2866	8500	11510,5	12374,5	13157	10291,0
Рівень рентабельності власного капіталу, %	46	65,1	4,2	10,0	2,4	-43,5

Слід звернути увагу на те, що рівень рентабельності капіталу власного напряму впливає на рівень чистого прибутку. У ПП "Мир" чистий прибуток варіюється зі значними коливаннями та має від'ємну динаміку.

Наприклад, у 2022 році обсяг чистого прибутку зменшився на 996 тис. грн. порівняно з 2018 роком. Ця тенденція призвела до зменшення рентабельності капіталу власного. У 2022 році рівень рентабельності капіталу власного склав лише 2,4%, що на 43,5 в.п. менше, ніж у 2018 році. Важливо прагнути до максимізації рівня рентабельності капіталу власного.

У ситуації фінансової кризи та дефіциту оборотних активів, наявність фінансових ресурсів стає важливим чинником для розвитку підприємства, а ефективність його діяльності безпосередньо залежить від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються на реальні гроші.

Одним з основних показників ефективності діяльності підприємства є його власний капітал.

Оцінка тенденцій в рентабельності та ефективності є ключовим аспектом фінансового аналізу, що дозволяє визначити, наскільки успішно підприємство використовує свої ресурси для генерації прибутку та досягнення своїх цілей. Рентабельність капіталу та активів є важливими показниками ефективності фінансової діяльності підприємства.

Звертаючись до аналізу показників рентабельності у конкретному випадку ПП "Мир" за період 2018-2022 років, можна виявити цікаві тенденції.

Наприклад, рентабельність капіталу власного в цьому періоді зазнала значних коливань, що свідчить про нестабільність фінансового стану підприємства. За аналізований період рентабельність капіталу власного зменшилася на 43,5 відсоткових пунктів, що є досить значним показником.

Такі зміни можуть бути викликані рядом факторів, включаючи ефективність управління ресурсами, стратегії інвестування, кон'юнктуру ринку та економічну ситуацію в цілому.

Наприклад, низька рентабельність капіталу може свідчити про неефективне використання ресурсів, відсутність інноваційних стратегій або неправильне планування фінансових потоків.

Більш того, аналіз ефективності господарювання показує, як підприємство використовує свої активи для забезпечення доходів та рентабельності.

Наприклад, середньорічна сума капіталу власного за аналізований період зросла на 10291 тис. грн. Таке зростання може свідчити про успішне залучення та ефективне використання власного капіталу, що сприяло покращенню фінансового стану підприємства.

Отже, аналіз тенденцій в рентабельності та ефективності дозволяє зрозуміти динаміку фінансових показників підприємства, виявити причини їх змін та розробити стратегії для покращення фінансового стану та досягнення більш високої рентабельності.

РОЗДІЛ 3

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРАЦЮЮЧОГО КАПІТАЛУ (WORKING CAPITAL) ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Методичні засади оптимізації працюючого капіталу (Working Capital) підприємства

Потреба оптимізації оборотного капіталу підприємства є надзвичайно важливою. Так, якщо налагодити систему використання оборотного капіталу у виробничій діяльності підприємства можна досягти збільшення обсягів виробництва і, як наслідок, прибутку від реалізації готової продукції.

Створення працюючої системи оптимізації оборотного капіталу є важливим напрямом до вдосконалення системи управління загалом. Функціонування даної системи забезпечить стабільність розвитку підприємства, зростання ринкової вартості в складних економічних та політичних умовах. Для успішного управління найбільш ефективно використовувати системний підхід, згідно з яким підприємство розглядається як складна соціальна та система, «що складається з окремих елементів, які знаходяться у єдності, взаємозв'язку та взаємозалежності, тісно взаємодіють між собою всередині суб'єкта господарювання, а також із зовнішнім середовищем». Тому необхідним є дослідити механізм оптимізації оборотного капіталу, основні його проблеми тощо.

Як і будь-який інший механізм, оцінка оптимізації оборотних коштів передбачає проведення чітко визначених заходів. Вони дозволяють не тільки визначити даний показник, а й спрогнозувати результати наступного виробничого циклу при здійсненій оптимізації оборотного капіталу(рис. 3.1).

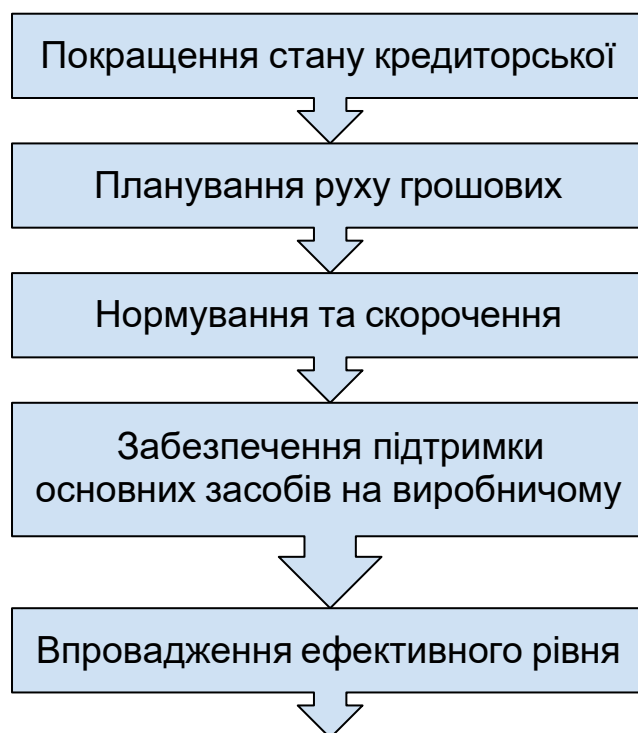

Рисунок 3.1 - Механізм оптимізації оборотного капіталу на підприємстві [38].

Таким чином, існує 5 основних заходів механізму оптимізації оборотного капіталу на підприємстві. Відповідно до рисунку 3.1 процес оптимізації здійснюється як з вартісної точки зору (регулюється обсяг грошових коштів), так і з матеріальної (нормування запасів).

Варто зазначити, що кожне підприємство розробляє свій алгоритм оптимізації оборотного капіталу. У результаті аналізу діяльності ПП “Мир”, ми можемо запропонувати наступну стратегію оптимізації оборотного капіталу (рис. 3.2).

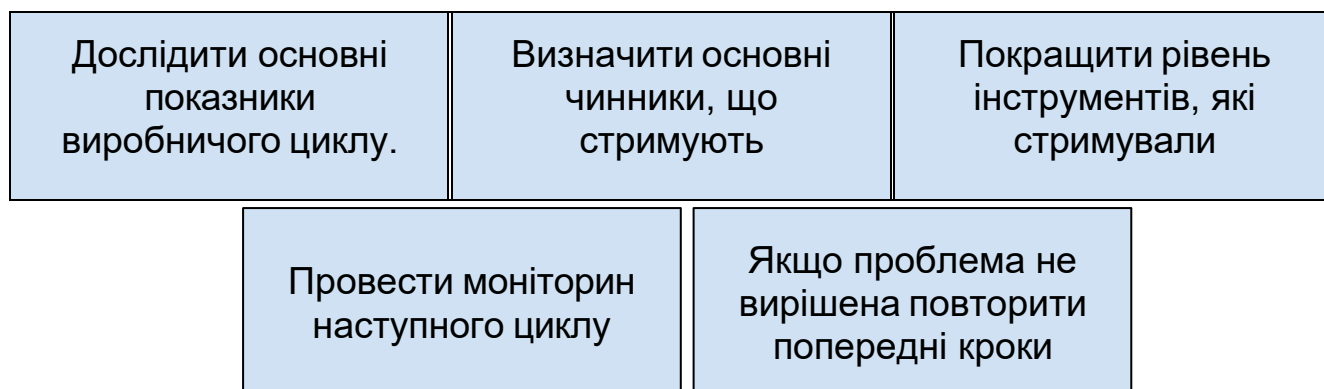

Рисунок 3.2 - Алгоритм оптимізації оборотного капіталу ПП “Мир” [38].

Таким чином, відповідно до рисунку, ми виділили 5 основних етапів, що допоможуть ПП “Мир” покращити рівень оборотного капіталу. Перший крок полягає у визначенні основних проблем, які виникають при неправильному використанні, розподілі оборотного капіталу, тобто дослідженні питання у чому полягає проблема оптимізації оборотного капіталу. Другий крок передбачає структурування складових оборотного капіталу, які потрібно оптимізувати. Третій крок - безпосередньо оптимізація, тобто вкладення грошового капіталу у найбільш проблемні складові оборотних активів. Наступним кроком є проведення моніторингу та оцінки зробленої оптимізації оборотного капіталу, дослідження впливу оптимізованих засобів на процес виробництва.

Варто зазначити, що розробка алгоритму покращення оборотного капіталу є трудомістким процесом, проте основна проблема полягає у використанні цієї моделі у діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що за допомогою алгоритму потрібно не тільки досягнути швидкого результату, зменшивши чи збільшивши оборотний капітал, а й закріпити методику оптимізації на довгий термін. Для цього варто створити налагоджену структуру «директор (керівник)- працівник» з чітко визначеними обов'язками та відповідальністю.

Обов'язок оптимізації оборотного капіталу покладено зазвичай на фінансовий відділ. Проте дуже часто існує проблема в налагодженні ефективної комунікації цього відділу із підрозділами, котрі безпосередньо працюють з оборотним капіталом (виробничий відділ, відділ продажу, відділ закупівель тощо). Відповідно до цього виникає проблема в проведенні оптимізації, оскільки з однієї сторони фінансовий відділ здійснює кроки з оптимізації, а з іншої вони є неефективними, оскільки відсутня можливість у відповідального за це підрозділу безпосередньо вплинути на використання кроків оптимізації оборотного капіталу. Важливо зауважити, що існують такі показники оборотного капіталу, які неможливо покращити. Це період оборотності, структура заборгованості, середній час затримки платежів, вартість обслуговування боргу тощо.

Важливим є те, що для того щоб оптимізувати оборотний капітал потрібно розв'язати ряд проблем, які виникають в діяльності підприємства (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 - Проблеми управління структурними елементами оборотного капіталу приватного підприємства “Мир”.

Галузь	Основні проблеми
Управління запасами та матеріалами	Значні затрати Висока вартість закупівель Надлишковий рівень запасів
Дебіторська і кредиторська заборгованість	Відтермінування платежів є не вигідним (нижче або вище середнього на ринку) Великі обсяги списання заборгованості, великий її рівень Відсутність системи контролю платежів
Грошові кошти	Надлишковий залишок грошових коштів на рахунках Неефективне використання вільних коштів

Відповідно до таблиці, усі проблеми ефективності та оптимізації оборотного капіталу можна поділити на 3 групи: управління запасами, заборгованість та грошові кошти. Відповідно до цього Дані проблеми можливо вирішити (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - Основні кроки щодо усунення проблем ефективності оборотного капіталу.

Галузь	Кроки
Управління запасами та матеріалами	Скорочення обсягів та нормування запасів, а саме пошук неліквідних запасів та їх скорочення. Зниження вартості закупівель шляхом пошуку нових джерел, постачальників матеріалів, а також логістичних схем, які допоможуть мінімізувати транспортні витрати.
Дебіторська та кредиторська заборгованість	Розробка та впровадження ефективних методів контролю платежів. Скорочення протермінованої дебіторської заборгованості. Дослідження умов ринку, конкурентоспроможності та оплати.
Грошові кошти	Визначення лімітів для грошових коштів. Встановити вив temu контролю за грошовими коштами. Впровадити сучасні інструменти управління грошовими ресурсами.

Існують й інші проблеми оптимізації оборотного капіталу. Наприклад, організаційні аспекти можуть мати вплив на ефективність управління оборотним капіталом. Так, відсутність чіткого розподілу обов'язків може знизити ефективність використання оборотного капіталу у виробничому циклі підприємства. Тому, на нашу думку, доцільно на підприємстві впровадити систему ризик-менеджменту оборотного капіталу, яка передбачає:

1. Формування структури з чітким розподілом обов'язків.
2. Впровадження системи звітності, моніторингу ефективності операцій із оборотним капіталом.
3. Визначення ключових показників ефективності підрозділів та мотивувати їх за досягнення.

Таким чином, оптимізація структури оборотного капіталу є ключовим елементом фінансового управління, що допомагає підприємствам досягати своїх стратегічних цілей, підвищувати ефективність і стійкість, а також адаптуватися до змін у ринкових умовах. Використання різних методів і моделей дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані фінансові рішення, що сприяє їхньому довгостроковому успіху.

3.2. Напрямки удосконалення системи управління структурою капіталу підприємства

Ефективне управління структурою капіталу є ключовим елементом успішного фінансового управління підприємством. Оптимізація співвідношення між власним та позиковим капіталом дозволяє забезпечити фінансову стійкість, підвищити рентабельність та мінімізувати витрати на фінансування. У цьому контексті удосконалення системи управління структурою капіталу стає важливим

завданням для підприємств, особливо в умовах мінливих ринкових умов і економічної нестабільності.

Сучасні фінансові технології відкривають нові можливості для управління структурою капіталу підприємства та дозволяють здійснювати більш точний та ефективний аналіз фінансових даних. Впровадження цих технологій сприяє автоматизації фінансових процесів, підвищенню швидкості прийняття управлінських рішень та зниженню ризиків [23].

Використання розширених аналітичних платформ, таких як Tableau, Power BI, або Qlik, дозволяє підприємствам візуалізувати та аналізувати великі обсяги фінансових даних в реальному часі. Це допомагає виявляти тенденції, залежності та можливі ризики, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення.

Використання методів штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє прогнозувати фінансові показники, виявляти патерни та виконувати складні аналізи даних. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть автоматично аналізувати фінансові звіти та ідентифікувати фактори, які найбільше впливають на структуру капіталу підприємства.

Використання блокчейн технологій може полегшити процеси фінансового обліку та аудиту, забезпечити безпеку та недоступність даних, а також зменшити витрати на трансакції. Децентралізовані фінансові інструменти, такі як криптовалюти та смарт-контракти, можуть також знайти своє застосування в управлінні структурою капіталу.

До прикладу: J.P. Morgan використовує технології блокчейн для підтримки своїх фінансових операцій та зменшення ризиків.

Goldman Sachs впроваджує різні аналігічні платформи та інструменти штучного інтелекту для аналізу та прогнозування ринкових тенденцій і вибору оптимальних стратегій інвестування.

Компанія Procter & Gamble використовує хмарні технології для збереження та обробки своїх фінансових даних, що дозволяє їй ефективно керувати своєю структурою капіталу та приймати обґрунтовані фінансові рішення [26].

Впровадження сучасних фінансових технологій дозволяє підприємствам не лише оптимізувати свою структуру капіталу, але й підвищувати їхню конкурентоспроможність, забезпечуючи більш ефективне фінансове управління та знижуючи ризики фінансових втрат.

Покращення фінансового планування передбачає більш детальну і систематичну розробку стратегій і тактик управління капіталом підприємства. Це включає:

1. Регулярне оновлення фінансових планів та прогнозів: Цей процес повинен бути постійним і відбуватися з урахуванням всіх змін у зовнішньому середовищі, таких як зміни в ринкових умовах, економічні тренди, зміни в законодавстві тощо. Такий підхід допомагає уникнути негативних фінансових наслідків і підтримує актуальність управлінських рішень.

2. Розробка детальних бюджетів і прогнозів грошових потоків: Ці інструменти дозволяють підприємствам прогнозувати їхні фінансові потреби і забезпечити достатній обсяг капіталу для здійснення стратегічних ініціатив. Наприклад, розробка бюджету дозволяє визначити плановані витрати і надходження коштів на майбутні періоди, тоді як прогноз грошових потоків дозволяє оцінити доступність коштів для вирішення поточних фінансових завдань [24].

Приклад: Компанія Apple активно використовує розробку детальних бюджетів і прогнозів грошових потоків для планування своїх фінансових ресурсів. Це дозволяє їй ефективно керувати своїми фінансами та забезпечувати стабільність у фінансових операціях.

3. Оцінка капітальних витрат: Цей аспект важливий для ефективного розподілу капіталу і вибору оптимальних проектів для інвестування. Аналіз капітальних витрат допомагає підприємствам ідентифікувати найбільш перспективні проекти, які принесуть найвищу прибутковість.

Приклад: Компанія Tesla використовує систему оцінки капітальних витрат для прийняття рішень щодо розробки нових продуктів та технологій. Це дозволяє

їй зосередити свої фінансові ресурси на найбільш важливих і перспективних напрямках розвитку.

Оптимізація структури капіталу передбачає ретельне розглядання різних фінансових інструментів для забезпечення оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом. Використання боргових інструментів, таких як облігації, кредити та лізинг, може допомогти підприємствам знизити загальні витрати на фінансування та підвищити їхню рентабельність [25].

Облігації є одним із найпоширеніших інструментів боргового фінансування. Вони дозволяють підприємствам залучати капітал на вигідних умовах через виплату відсоткових доходів та повернення основної суми в майбутньому. Компанія Microsoft, наприклад, успішно випускає облігації на міжнародних ринках, що дозволяє їй здійснювати ефективне фінансування нових проектів та ініціатив.

Кредити та лізингові угоди також є важливими джерелами фінансування для підприємств. Вони надають можливість отримати необхідні кошти для здійснення інвестицій у нові технології, обладнання чи розвиток інфраструктури за рахунок плати за їхнє використання протягом певного періоду.

Постійний моніторинг фінансових показників є важливою складовою управління структурою капіталу підприємства. Використання спеціальних програм для моніторингу фінансових коефіцієнтів дозволяє тримати під контролем фінансовий стан підприємства та вчасно реагувати на негативні тенденції.

Компанія Johnson & Johnson, наприклад, активно використовує внутрішні системи моніторингу для аналізу фінансових показників у реальному часі. Це дозволяє керівництву оперативно приймати рішення щодо коригування структури капіталу та фінансування нових проектів відповідно до змін в економічному середовищі.

Диверсифікація джерел фінансування є ключовою стратегією для зменшення фінансових ризиків і підвищення стабільності підприємства. Це означає використання різних інструментів та джерел для залучення капіталу, що дозволяє

підприємствам бути менш залежними від одного джерела фінансування і легше витримувати фінансові турбуленції [28].

Приклад: Компанія Alphabet (Google) використовує різноманітні види фінансування, такі як випуск різних видів цінних паперів, залучення венчурного капіталу та використання внутрішніх резервів. Ця стратегія дозволяє компанії бути гнучкішою у фінансовому плануванні та знижувати загальні ризики фінансування.

Внутрішні резерви є важливим джерелом фінансування, яке допомагає підприємствам забезпечувати фінансову стійкість і незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Це може включати збереження частини прибутку або активне управління грошовими потоками для створення резервних фондів [26].
Приклад: Toyota Motors використовує внутрішні резерви для фінансування нових проектів і розвитку інноваційних технологій. Власні ресурси дозволяють компанії залишатися незалежною від зовнішніх кредиторів та забезпечувати стаке фінансування своїх ініціатив. Така стратегія дозволяє Toyota зберігати високий рівень фінансової стійкості та ефективно керувати своїми фінансами.

Ефективне корпоративне управління є важливою складовою успішного управління структурою капіталу підприємства. Це охоплює впровадження найкращих практик та стандартів управління, що сприяють оптимізації рішень, підвищенню прозорості фінансових операцій і зниженню ризиків. Добре організоване корпоративне управління забезпечує ефективне взаємодію між різними зацікавленими сторонами підприємства і забезпечує виконання стратегічних цілей.

Прикладом компанії, яка успішно впроваджує кращі практики корпоративного управління, є Nestlé. Компанія відома своєю прозорою звітністю, дотриманням високих стандартів етики та управління ризиками. Nestlé активно взаємодіє з інвесторами та стейкхолдерами, регулярно надаючи звіти про фінансовий стан та стратегічні цілі компанії. Це сприяє підвищенню довіри інвесторів, зниженню вартості капіталу та підвищенню вартості акцій компанії.

Додатково, ефективне корпоративне управління також включає в себе створення ефективних систем контролю, розробку чітких процедур прийняття рішень, а також вдосконалення взаємодії між управлінням, наглядовою радою та іншими структурними підрозділами компанії. Це дозволяє забезпечити ефективне функціонування підприємства, досягнення стратегічних цілей і збереження довіри всіх зацікавлених сторін [27].

Удосконалення системи управління структурою капіталу підприємства є ключовим етапом у його фінансовому управлінні. Цей процес включає широкий спектр заходів та стратегій, спрямованих на оптимізацію фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості [27]. Розглянуті у роботі напрямки удосконалення системи управління капіталом, такі як впровадження сучасних технологій, покращення фінансового планування, залучення фахівців, оптимізація боргового фінансування, регулярний моніторинг фінансових показників, диверсифікація джерел фінансування, використання внутрішніх резервів та поліпшення корпоративного управління, визначають ключові стратегії, які сприяють досягненню фінансових цілей підприємства.

Приклади провідних міжнародних компаній, таких як Apple, Tesla Inc., Microsoft, Alphabet (Google), Johnson & Johnson, та Toyota Motors, свідчать про ефективність впровадження таких стратегій. Ці компанії успішно використовують різноманітні методи та підходи управління структурою капіталу, що дозволяє їм досягати високого рівня фінансової стійкості, зниження фінансових ризиків та підвищення ефективності управління капіталом.

Отже, удосконалення системи управління структурою капіталу є необхідною передумовою для забезпечення стабільності та успішного розвитку підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища. Застосування відповідних стратегій та інструментів управління дозволяє підприємствам досягати конкурентних переваг та ефективно пристосовуватися до змін на ринку.

ВИСНОВКИ

Дослідивши основні аспекти, що впливають на ефективність функціонування оборотного капіталу, а також провівши функціональний аналіз приватного підприємства “Мир” можна зробити ряд важливих висновків.

1. Оборотний капітал - це система усіх активів, що беруть участь в процесі виробництва та впливають на рівень та якість готової продукції. Він виконує ряд важливих функцій на підприємстві, визначає рівень ліквідності і прогнозує ризик банкруцтва підприємства. Більше того, відповідно до економічної складової, оборотні засоби є надзвичайно важливим інструментом у провадженні господарської (виробничої) діяльності, оскільки вказує на рівень ліквідності підприємства та можливість його банкрутства в найближчій перспективі. Більше того, робочий капітал складається з багатьох складових, які забезпечують безперервність та цілісність виробництва. Тому важливо правильно акумулювати ресурси компанії, щоб забезпечити високий рівень оборотного капіталу.

2. Управління оборотним капіталом не менш важлива складова діяльності підприємства. Вона виконує ряд завдань, таких як: забезпечення ефективного використання оборотного капіталу; розподіл та перерозподіл величини структурних частин оборотного капіталу, визначення необхідності покращення рівня оборотного капіталу тощо. Система управління оборотним капіталом - безперервний процес у діяльності підприємства, який включає чітко вибудовану стратегію управління, яка займається розподілом, фінансуванням оборотного капіталу, що в подальшому приносить більш високий рівень прибутку. Ця система складається із чітких методів, принципів, завдань, інструментів, використання яких забезпечує досягнення усіх виробничих та фінансових цілей, які ставить перед собою кожне підприємство.

3. Для ефективної оцінки системи управління оборотним капіталом потрібно визначити і проаналізувати коефіцієнт обертання грошових коштів та

завантаження оборотних коштів, тривалість обертання оборотного капіталу, рентабельність оборотних коштів, абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів. Їх рівень впливає на подальшу управлінську діяльність підприємства, визначають який метод управління буде застосовуватись в наступному виробничому циклі та яка кількість оборотного капіталу буде у ньому задіяна. Більше того, аналіз показників допоможе підприємству створити систему моніторингу за використанням працюючого капіталу, а отже мінімізувати ризики, що з ним пов'язані.

4. Проаналізувавши основні аспекти діяльності ПП “Мир”, а саме такі складові, як: прибуток, кількість трудових ресурсів, вартість основних та оборотних засобів, фондомісткість, фондоозброєність тощо, можна зробити наступні висновки. ПП “Мир” є ліквідним та рентабельним підприємством в аграрній сфері, але за 2023 рік спостерігалось значне зниження суми чистого прибутку (-360 000 грн.), що вказує на збільшення вартості на виробництво сільськогосподарської продукції, а також обслуговування основних засобів. Вартість основних засобів прямо пропорційно впливає на вартість оборотних засобів. При збільшенні вартості основних засобів, вартість оборотних знижується.

5. ПП “Мир” успішно використовує свої фінансові ресурси для збільшення власного капіталу, зокрема шляхом використання накопиченого прибутку. Однак, для подальшого розвитку підприємству може бути корисним розгляд впровадження додаткових стратегій фінансового управління з метою оптимізації структури капіталу та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

6. Для оптимізації структури оборотного капіталу підприємства суб'єкт управління повинен мінімізувати рівень боргових зобов'язань. Так, ПП «Мир» може:

- не брати позики, що викликають боргові зобов'язання, якщо дані позики не є необхідними для виконання стратегічних цілей;

- якщо позики необхідні, то варто встановити так званий «ліміт» на суму боргових зобов'язань, що допоможе відрегулювати суму зобов'язань;
- раціонально та відповідно до своїх виробничих та фінансових можливостей брати та виплачувати боргові зобов'язання.

Більше того, підприємству потрібно впровадити алгоритм оптимізації оборотного капіталу та вирішити основні завдання пов'язані з управлінням запасами, заборгованістю та грошовими коштами. Оптимізація структури оборотного капіталу є ключовим елементом фінансового управління, що допомагає підприємствам досягати своїх стратегічних цілей, підвищувати ефективність і стійкість, а також адаптуватися до змін у ринкових умовах. Використання різних методів і моделей дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані фінансові рішення, що сприяє їхньому довгостроковому успіху.

7. Варто зазначити, що у створенні системи управління оборотним капіталом існують і інші напрями оптимізації працюючого капіталу, серед яких:

- удосконалення системи виробництва;
- оптимізація виробничого процесу шляхом оновлення основних засобів;
- залучення у процес виробництва провідних фахівців;
- залучення інвесторів;
- моніторинг фінансового стану підприємства тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер О. О. Аналіз господарської діяльності. Вінниця : ВНТУ, 2019. 115 с.
2. Ковтуненко Ю.В., Олексійчук А.Г. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2017. Вип. 18. С. 234– 238.
3. Тимошик Н. С., Семчишин Є. В. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління. 2019. Т. 30 (69), № 2. С. 232–238.
4. Гончак О.О., Управління оборотним капіталом підприємства в сучасних умовах. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/14_2017_ukr/49.pdf
5. Гудзь О.Є., Стецюк П. Концептуальні засади формування системи управління фінансовими ресурсами підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. № 1 (32) 2020 р. URL: <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/200530>
6. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 452 с.
7. Майборода О.Є., Організація системи управління оборотним капіталом підприємства. URL: https://www.researchgate.net/publication/360437401_ORGANIZACIA_SISTEMI_UPRAVLINNA_OBOROTNIM_KAPITALOM_PIDPRIEMSTVA_ORGANIZATION_O

F_THE_SYSTEM_OF_MANAGEMENT_BY_THE_ENTERPRISE_OVER_CAPITAL

8. Москвін Б. Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. Донецький національний університет ім. В.Стуса. – 2022. – URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/12549>.

9. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8361>

10. Дрига С.Г. Диспропорції в структурі капіталу підприємства та їх вплив на фінансові показники роботи підприємства. С.Г. Дрига, І.Д. Міщенко. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 441-445.

11. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3 (14). С. 284-289.

12. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.

13. Хлевицька Т.Б., Плевако Н.О. Науково-методичний підхід до вибору фінансової стратегії підприємства. Проблеми економіки. 2020. № 4. С. 241-248. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages241_248.pdf

14. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Фінансовий менеджмент: підр. Житомир: ЖНАЕУ, 2018. 320 с.

15. Опендатабот. ПП "МИР". Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/c/31177232>.

16. Вівчар О. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О. Вівчар, В. Саварин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2019. – Вип. 19.5. – С. 146–150.

17. Кірсанова Т.О. Система управління власним капіталом підприємства / Т.О. Кірсанова, Н.О. Коляда // Вісник СумДУ. Серія економіка. – 2017. – № 1. – С. 58–63.
18. Семенов Г.А. Оптимізація структури капіталу підприємства / Г.А. Семенов, А.В. Пелешко // Держава та регіони. - 2019. - № 4. - С. 164-169.
19. Завалій Т. О., Аналітична оцінка клієнтського капіталу світових компаній-лідерів. Економіка, управління та адміністрування. 2020. №1 (91). С.27-37.
20. Загурський Д.О., Економічна сутність середньозваженої ціни капіталу підприємства. Молодь – аграрній науці і виробництву. 2023. №. С.56- 59.
21. Delas V., Ivanenko M. MANAGEMENT OF CORPORATE EQUITY CAPITAL. International scientific journal "Internauka". 2023. No. 11(145). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-11-8965>
22. Ізюмська В., Аналіз теоретичних підходів до визначення дефініції «капітал підприємства». Економіка та суспільство. 2022. №35. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1102>
23. Косарева І.П., Теоретичні основи систематизації поняття “оборотний капітал” та характеристика його складових елементів. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/58.pdf
24. Макаренко Ю. П., Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. Економіка та держава. 2022. № 1. С.45-49.
25. Поліщук Н. В., Управління капіталом українського бізнесу в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України. 2023. №1. С.72-74.
26. Принципи організації та класифікація оборотних коштів. URL:https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/22041/

27. Рубаха Н.В., Прикладні аспекти аналізу оборотного капіталу суб'єкта господарювання. Ефективна економіка №4, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5531>
28. Суторміна В.М., Фінанси зарубіжних корпорацій. Підручник. - КНЕУ, 2004. - 556 с.
29. Шура Н. О., Формування методичних підходів до оцінки фінансового потенціалу підприємств. Економіка та держава. 2021. №4. С.110-114.
30. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. 2019. №3. С.284-289
31. Парій Л. РОЗРОБКА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-69>
32. Hordiienko T., Storozhuk T. IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND INFORMATION SUPPORT OF OWN CAPITAL MANAGEMENT. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*. 2021. No. 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-40-4>
33. Marzo, G. (2022). A Theoretical Analysis of the Value Added Intellectual Coefficient (VAIC). *Journal of Management and Governance*, 26, PP. 551-577. URL: <https://doi.org/10.1007/s10997-021-09565-x>
34. Дробошевська Т.В., Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/8bdd5abf-5bab-4171-bdc9-b1194db381c9/content>.
35. Теницька Н. Б., Система управління оборотним капіталом підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2409>
36. Польова О. Л., Система управління оборотним капіталом підприємства. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/2/24.pdf

37. Морозюк Д. І., Сучасні методи управління оборотним капіталом підприємств та оцінка їх ефективності. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/25.pdf

38. Сарай Н. І., Оптимізація ризик-менеджменту оборотного капіталу торговельного підприємства. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/27.pdf